

Κατευθυντήρια γραμμή για την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων για την προσαρμογή της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή σε δημοτικό επίπεδο

Τελικό έγγραφο

Οκτώβριος, 2024

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο EACEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

**"INTEGRATING SOCIAL DIMENSIONS INTO AGRICULTURAL CLIMATE CHANGE ADAPTATIONS"
2022-1-MK01-KA220-ADU-000086031**

Αυτός ο οδηγός για την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στον αγροτικό σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε δημοτικό επίπεδο έχει προετοιμαστεί ως μέρος του έργου Erasmus+ της EURASIA " Integrating social dimensions into agri-climate change adaptations" - 2022-1-MK01-KA220-ADU-0010860

Εάν έχετε οποιεσδήποτε ερωτήσεις σχετικά με το εγχειρίδιο, επικοινωνήστε:

Hazal Ozturk

Project Manager

Eurasia Institute Research and Development Limited Company

hazaleurasia.edu@gmail.com

Οδηγός ενσωμάτωσης των κοινωνικών διαστάσεων στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων για την προσαρμογή της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή σε δημοτικό επίπεδο. Δημοσιεύθηκε από την κοινοπραξία του έργου «Integrating social dimensions into agri-climate change adaptations»

Η κοινοπραξία εταιρών του έργου: «Integrating social dimensions into agri-climate change adaptations»:

- Δήμος του Ρόσομαν
- Association of secondary schools "TERA-FITON-ANIMAL" - SVETI NIKOLE
- Research Institute EURASIA - ΤΟΥΡΚΙΑ
- Organization for research and development of technologies OMNIA – ΚΥΠΡΟΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΓΟΥ

- Trajce Dimovski – συντονιστής έργου - Δήμος του Ρόσομαν

Ιστοσελίδα του έργου:

<https://agriclimate.eu/>

Αυτό το έργο αδειοδοτείται με την άδεια Creative Commons Attribution 4.0 International License. Αυτό σημαίνει ότι μπορείτε να προσαρμόσετε, να μοιραστείτε και να χρησιμοποιήσετε αυτό το έργο, αρκεί να δώσετε την κατάλληλη αναφορά. Για να δείτε αντίγραφο αυτής της άδειας, επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> ή στείλτε επιστολή στο Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA."

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА
ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ
ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

o m n i a
RESEARCH | TECHNOLOGY | DEVELOPMENT

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγή	4
Ιστορικό και Σκεπτικό	4
Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στις Αγροτικές Περιοχές	5
Ανάγκη για Ενσωμάτωση των Κοινωνικών Διαστάσεων	6
Στόχοι της Κατευθυντήριας Γραμμής	7
Μεθοδολογία	9
Δραστηριότητες	9
Διάδοση και Αντίκτυπος	10
Αναμενόμενα Αποτελέσματα	11
Εμπλοκή ενδιαφερομένων	12
Προσδιορισμός των σχετικών ενδιαφερομένων: αγρότες, τοπικές κοινωνίες, υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, εμπειρογνώμονες στη γεωργία	14
Στρατηγικές προσέγγισης και εμπλοκής των ενδιαφερομένων	16
Τεχνικές για την Ενθάρρυνση της Ενεργής Συμμετοχής και Συνεργασίας	20
Ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	26
Μελέτη περίπτωσης: Ενσωμάτωση κοινωνικών διαστάσεων στη δημοτική προσαρμογή	30
Βέλτιστες πρακτικές από άλλες ευρωπαϊκές χώρες	31
Μερικά παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών της υπαίθρου στην ΕΕ	34
Διαδικασίες Σχεδιασμού και Λήψης Αποφάσεων	38
Μελέτες περιπτώσεων και βέλτιστες πρακτικές από άλλους δήμους	46
Βασικά στοιχεία της κατευθυντήριας γραμμής	51
Από τους Αστικούς στους Αγροτικούς Δήμους	55
Στρατηγικές Εφαρμογής	59
Επίλογος	63
Αναφορές	66

Εισαγωγή

Τα παγκόσμια γεωργικά συστήματα αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις από την κλιματική αλλαγή, που θα επηρεάσει την απασχόληση, την υγεία, τη στέγαση, το νερό, την επισιτιστική ασφάλεια και τη διατροφή, μεταξύ άλλων ζωτικών στοιχείων της αγροτικής ζωής (ΟΗΕ, 2021). Η κλιματική μεταβλητότητα και τα ακραία καιρικά φαινόμενα θέτουν σε κίνδυνο τους κατοίκους της υπαίθρου, οι οποίοι εξαρτώνται κυρίως από τους φυσικούς πόρους για τη διαβίωσή τους (ΕΕ, 2020). Καθώς αυτές οι κοινότητες αντιμετωπίζουν την πραγματικότητα ενός μεταβαλλόμενου κλίματος, οι αποτελεσματικές τεχνικές προσαρμογής είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της ανθεκτικότητας και της βιωσιμότητας των γεωργικών πρακτικών. Για την αντιμετώπιση των πολύπλοκων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους κατοίκους της υπαίθρου, θα πρέπει να συμπεριληφθούν κοινωνικές συνιστώσες στις προσπάθειες των δήμων να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή (ΟΗΕ, 2021). Αυτός ο οδηγός στοχεύει να παράσχει στους δήμους μια δομημένη προσέγγιση για την ενσωμάτωση κοινωνικών παραμέτρων στον προγραμματισμό προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή της γεωργίας και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Δίνοντας έμφαση στην προώθηση των κοινωνικών διαστάσεων, η Ανάπτυξη Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ενσωμάτωση Κοινωνικών Διαστάσεων στον Αγροτικό Σχεδιασμό και στη Λήψη Αποφάσεων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή σε Δημοτικό Επίπεδο στοχεύει στην παροχή ολοκληρωμένης και προσανατολισμένης στη διαδικασία βοήθειας, για την ενσωμάτωση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή στους γεωργικούς τομείς των δήμων. Αυτός ο οδηγός θα είναι ένα κρίσιμο εργαλείο για να βοηθήσει τους αγροτικούς δήμους στην ομαλή ενσωμάτωση των μέτρων της Δημοτικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή της γεωργίας στην Κλιματική Αλλαγή. Αυτό το πρόγραμμα στοχεύει να εγγυηθεί διαδικασίες χωρίς αποκλεισμούς και συμμετοχικό σχεδιασμό που εμπλέκουν όλους τους βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς, ιδίως τους αγρότες, ενσωματώνοντας κοινωνικές διαστάσεις στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Ιστορικό και Σκεπτικό

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής γίνονται έντονα αισθητές στις αγροτικές περιοχές, όπου οι γεωργικές δραστηριότητες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά των οικονομιών και των μέσων διαβίωσης (ΕΕ, 2020). Αυτές οι περιοχές είναι ιδιαίτερα ευάλωτες λόγω της εξάρτησής τους από φυσικούς πόρους που απειλούνται από το μεταβαλλόμενο κλίμα (ΟΗΕ, 2021). Καθώς η κλιματική αλλαγή εντείνεται, οι αγροτικές κοινότητες αντιμετωπίζουν αυξανόμενους κινδύνους για τη γεωργική παραγωγικότητα, τη διαθεσιμότητα νερού και τη

συνολική κοινωνικοοικονομική σταθερότητα (ΕΕ, 2020). Επιπλέον, οι ανισότητες στην πρόσβαση σε πόρους και στην εξουσία λήψης αποφάσεων συχνά επιδεινώνουν αυτές τις ευπάθειες, επηρεάζοντας δυσανάλογα τις περιθωριοποιημένες ομάδες όπως τους αγρότες μικρής κλίμακας και τις γυναίκες (ΟΗΕ, 2021).

Η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις στρατηγικές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή είναι ζωτικής σημασίας για διάφορους λόγους. Πρώτον, διασφαλίζει ότι τα μέτρα προσαρμογής δεν είναι μόνο τεχνικά εφικτά, αλλά και κοινωνικά αποδεκτά και δίκαια (ΕΕ, 2020). Με τη συμμετοχή τοπικών ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των δήμων, των αγροτών, των υπευθύνων χάραξης πολιτικής και των ηγετών της κοινότητας, στη διαδικασία σχεδιασμού προσαρμογής, μπορούν να προσαρμόσουν τις στρατηγικές τους για να ανταποκριθούν στις συγκεκριμένες ανάγκες και προτεραιότητες των κοινοτήτων τους (ΟΗΕ, 2021). Αυτή η συμμετοχική προσέγγιση αυξάνει την κυριότητα και την αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών προσαρμογής προάγοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ανθεκτικότητα ενόψει της κλιματικής αβεβαιότητας (ΕΕ, 2020).

Υπό το πρίσμα αυτών των προκλήσεων και ευκαιριών, αυτός ο οδηγός στοχεύει να παράσχει στους δήμους πρακτικά εργαλεία και συστάσεις για την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις αγροτικές προσαρμογές στην κλιματική αλλαγή. Με τη βελτίωση της κατανόησης, την προώθηση της συνεργασίας και τη μείωση των φραγμών στη συμμετοχή, αυτός ο οδηγός στοχεύει επίσης να ενδυναμώσει τις αγροτικές κοινότητες να ανταποκριθούν αποτελεσματικά και να μετριάσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία.

Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στις Αγροτικές Περιοχές

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις αγροτικές κοινότητες είναι εκτεταμένες και ποικίλες, με σημαντικό αντίκτυπο στην ευημερία και τη διαβίωσή τους με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Καθώς οι θερμοκρασίες αυξάνονται και οι καιρικές συνθήκες γίνονται πιο απρόβλεπτες, οι αγροτικές κοινότητες αντιμετωπίζουν αυξανόμενες προκλήσεις στη γεωργική παραγωγή, τη διαθεσιμότητα νερού, επιπτώσεις στην υγεία και τη συνολική κοινωνικοοικονομική σταθερότητα (IPCC, 2021). Αυτές οι επιπτώσεις επιδεινώνονται από τη μεγάλη εξάρτηση των κατοίκων της υπαίθρου από τους φυσικούς πόρους και τη γεωργία, οι οποίες επηρεάζονται άμεσα από τις ακραίες κλιματικές συνθήκες και την απρόβλεπτη κατάσταση (FAO, 2020).

(Εικόνα 1, Freepik)

Η τρωτότητα των αγροτικών πληθυσμών στην κλιματική αλλαγή δεν πηγάζει μόνο από την οικονομική τους εξάρτηση από τη γεωργία, αλλά και από την περιορισμένη ικανότητα προσαρμογής και την πρόσβασή τους σε πόρους. Ειδικότερα, οι αγρότες αντιμετωπίζουν αυξημένους κινδύνους απώλειας καλλιεργειών, απώλειας ζώων και μειωμένου εισοδήματος λόγω των απρόβλεπτων καιρικών συνθηκών και των μεταβαλλόμενων κλιματικών συνθηκών (World Bank, 2020). Επιπλέον, οι αγροτικές κοινότητες συχνά στερούνται υγιών υποδομών και κοινωνικών υπηρεσιών, αυξάνοντας περαιτέρω την ευαισθησία τους σε επιπτώσεις και στρες που σχετίζονται με το κλίμα (IPCC, 2021).

Ανάγκη για Ενσωμάτωση των Κοινωνικών Διαστάσεων

Η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις στρατηγικές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή είναι κρίσιμη για τη διασφάλιση της συνάφειας, της αποτελεσματικότητας και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας στις αγροτικές περιοχές. Η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων περιλαμβάνει την ενσωμάτωση των τοπικών γνώσεων, αξιών και κοινοτικών προοπτικών στο σχεδιασμό προσαρμογής και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (FAO, 2020). Με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών, των τοπικών αρχών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, οι προσπάθειες προσαρμογής μπορούν να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις συγκεκριμένες ανάγκες και προτεραιότητες των αγροτικών κοινοτήτων.

(Εικόνα 2, freepik)

Η αποτελεσματική ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων ενισχύει την προσαρμοστική ικανότητα με την προώθηση της τοπικής ιδιοκτησίας, την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και την προώθηση συλλογικής δράσης ως απάντηση στους κλιματικούς κινδύνους (Παγκόσμια Τράπεζα, 2020). Διασφαλίζει ότι τα μέτρα προσαρμογής όχι μόνο μειώνουν τις κλιματικές επιπτώσεις αλλά συμβάλλουν επίσης σε ευρύτερους αναπτυξιακούς στόχους όπως η μείωση της φτώχειας, η επισιτιστική ασφάλεια και η κοινωνική ισότητα (IPCC, 2021). Επιπλέον, οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς δίνουν τη δυνατότητα σε περιθωριοποιημένες ομάδες, όπως γυναίκες και αυτόχθονοι πληθυσμοί, να συμμετέχουν στη διαμόρφωση ενός ανθεκτικού και βιώσιμου μέλλοντος εν μέσω κλιματικής αβεβαιότητας (FAO, 2020).

Στόχοι της Κατευθυντήριας Γραμμής

Κύριος στόχος: Ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις προσαρμογές της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή σε τοπικό επίπεδο.

Ειδικοί στόχοι:

- 1. Παροχή στον αγροτικό τομέα γνώσεων και δεξιοτήτων για προσαρμογή:** Ενίσχυση της ικανότητας των αγροτών και των αγροτικών φορέων να κατανοούν, να προβλέπουν και να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις επιπτώσεις της κλιματικής

αλλαγής μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και τεχνικής βοήθειας (Παγκόσμια Τράπεζα, 2020).

- 2. Ανάλυση των κοινωνικών πτυχών και των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία:** Διεξαγωγή ολοκληρωμένων αξιολογήσεων για τον εντοπισμό και την κατάταξη κατά προτεραιότητα των κοινωνικών αδυναμιών, των επιπτώσεων και των αναγκών προσαρμογής στις αγροτικές κοινότητες (IPCC, 2021).
- 3. Προώθηση της τοπικής συνεργασίας σε θέματα που σχετίζονται με το κλίμα:** Διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων για την ανάπτυξη κοινών στρατηγικών, την ανταλλαγή πληροφοριών και την κινητοποίηση πόρων για την ανθεκτικότητα στο κλίμα σε τοπικό επίπεδο (FAO, 2020).
- 4. Υποστήριξη προσπαθειών για την ενίσχυση της προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή:** Εφαρμογή προσαρμοστικών πρακτικών και πολιτικών που αυξάνουν την ανθεκτικότητα των γεωργικών συστημάτων στους κλιματικούς κινδύνους, συμπεριλαμβανομένης της βελτιωμένης διαχείρισης των υδάτων, της διατήρησης του εδάφους και των διαφοροποιημένων συστημάτων καλλιέργειας (IPCC, 2021).
- 5. Ενίσχυση της ενσωμάτωσης των κοινωνικών διαστάσεων σε τοπικές στρατηγικές και προγράμματα προσαρμογής:** Ενσωμάτωση κοινωνικών κριτηρίων όπως η ισότητα, η ένταξη και η κοινοτική συμμετοχή στον σχεδιασμό προσαρμογής και στις διαδικασίες ανάπτυξης πολιτικών σε δημοτικό επίπεδο (Παγκόσμια Τράπεζα, 2020).

Επιπλέον, αυτό το εγχειρίδιο χρησιμεύει ως εργαλείο:

- **Ελαχιστοποίηση εμποδίων:** Ελαχιστοποίηση των εμποδίων και των περιορισμών που εμποδίζουν τους αγρότες να συμμετέχουν στα μέτρα προσαρμογής του κλίματος.
- **Αύξηση της συμμετοχής:** Ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής διαφόρων ενδιαφερομένων στη διαδικασία προσαρμογής, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών, των υπευθύνων χάραξης πολιτικής και των εμπειρογνομόνων στον αγροτικό τομέα.
- **Υποστήριξη Δήμων:** Παροχή στους αγροτικούς δήμους δομημένες, σαφείς και εφαρμόσιμες κατευθυντήριες γραμμές για την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις στρατηγικές τους για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- **Προώθηση της διαφάνειας:** Προώθηση διαφανών και συμμετοχικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού και της εφαρμογής της στρατηγικής.

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία για την ανάπτυξη Κατευθυντήριων γραμμών για την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στον αγροτικό σχεδιασμό προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και στη λήψη αποφάσεων σε δημοτικό επίπεδο δίνει έμφαση στον αυστηρό συντονισμό, την επιστημονική καθοδήγηση και τον συνεργατικό σχεδιασμό μεταξύ των εταίρων του έργου. Η EURASIA θα ηγηθεί των προσπάθειών συντονισμού και θα διασφαλίσει ότι οι κατευθυντήριες γραμμές διατηρούν υψηλή ποιότητα και συνέπεια καθ' όλη τη διάρκεια της ανάπτυξής τους. Αυτός ο ηγετικός ρόλος περιλαμβάνει την επίβλεψη των επιστημονικών πτυχών του πακέτου εργασίας για να διασφαλιστεί η ευθυγράμμιση με την τρέχουσα έρευνα και τις βέλτιστες πρακτικές στην κλιματική προσαρμογή.

Η διαδικασία συνεργατικού σχεδιασμού περιλαμβάνει την ενεργό συμμετοχή όλων των εταίρων που θα συμβάλουν στην προετοιμασία και τη βελτίωση των κατευθυντήριων γραμμών. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο συγκεντρώνει διαφορετικές προοπτικές, αλλά διευκολύνει επίσης την ανταλλαγή πρακτικών εργασιών και βέλτιστων πρακτικών σε διαφορετικά πλαίσια. Ο Οδηγός στοχεύει να παρέχει ολοκληρωμένη και σχετική με το πλαίσιο καθοδήγηση για την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις δημοτικές στρατηγικές κλιματικής προσαρμογής, με βάση τη συλλογική εμπειρία των ενδιαφερομένων.

Η προσβασιμότητα και η συμπερίληψη βρίσκονται στο επίκεντρο της μεθοδολογίας και το έγγραφο σχεδιάζεται να μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες. Αυτή η μεταφραστική προσπάθεια διασφαλίζει ότι οι κατευθυντήριες γραμμές είναι προσβάσιμες σε όλους τους εταίρους και τα ενδιαφερόμενα μέρη του έργου, προωθώντας την ευρύτερη διαθεσιμότητα και εφαρμογή σε διαφορετικά γεωγραφικά και γλωσσικά πλαίσια (Ηνωμένα Έθνη, 2021).

Δραστηριότητες

- 1. Συναντήσεις συντονισμού:** Θα πραγματοποιούνται τακτικές συντονιστικές συναντήσεις για να διασφαλιστεί η εναρμόνιση των δραστηριοτήτων, η παρακολούθηση της προόδου και η άμεση αντιμετώπιση των αναδυόμενων προκλήσεων. Αυτές οι συναντήσεις χρησιμεύουν ως πλατφόρμα για τους εταίρους για να συγχρονίσουν τις προσπάθειές τους και να διατηρήσουν τη δυναμική προς την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών.
- 2. Εργαστήρια ενδιαφερομένων:** Θα οργανωθούν διαδραστικά εργαστήρια για τη συμμετοχή βασικών ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων αγροτών, τοπικών φορέων χάραξης πολιτικής και εμπειρογνομόνων στη γεωργία. Αυτά τα εργαστήρια θα συγκεντρώσουν πολύτιμα στοιχεία σχετικά με τις τοπικές κλιματικές προκλήσεις, την κοινωνική δυναμική και τις προτεραιότητες για την προσαρμογή του κλίματος,

επικυρώνοντας έτσι το περιεχόμενο και τη δυνατότητα εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών.

- 3. Διασκέψεις σύνταξης:** Οι συνεδριάσεις συνεργασίας θα επικεντρωθούν στη σύνταξη και την επαναληπτική βελτίωση των κατευθυντήριων γραμμών. Οι εταίροι θα συνεισφέρουν με γνώσεις, μελέτες περιπτώσεων και πρακτικά παραδείγματα για να εμπλουτίσουν το περιεχόμενο και να διασφαλίσουν τη συνάφειά του με διαφορετικά δημοτικά περιβάλλοντα.
- 4. Ανατροφοδότηση και επικύρωση:** Τα σχόλια των ενδιαφερομένων θα συλλέγονται συστηματικά και θα ενσωματώνονται στην κατευθυντήρια γραμμή για να βελτιωθεί η σαφήνεια και η αποτελεσματικότητά της. Αυτή η επαναληπτική διαδικασία συλλογής σχολίων και βελτίωσης των εγγράφων διασφαλίζει ότι η τελική κατευθυντήρια γραμμή αντικατοπτρίζει τις ανάγκες και τις φιλοδοξίες των επιδιωκόμενων χρηστών.
- 5. Οριστικοποίηση και μετάφραση:** Οι κατευθυντήριες γραμμές θα οριστικοποιηθούν με βάση τα ενοποιημένα σχόλια και τις γνώσεις που συγκεντρώθηκαν κατά τη διάρκεια των φάσεων σύνταξης και επικύρωσης. Στη συνέχεια θα μεταφραστεί σε κοινές γλώσσες για να διευκολυνθεί η ευρεία υιοθέτηση και εφαρμογή τους.

Διάδοση και Αντίκτυπος

Η στρατηγική διάδοσης θα εξασφαλίσει ευρεία αποδοχή και μακροπρόθεσμο αντίκτυπο του Οδηγού Ενσωμάτωσης:

- **Εκδηλώσεις διάδοσης:** Παρουσίαση των κατευθυντήριων γραμμών σε ειδικές εκδηλώσεις διάδοσης που απευθύνονται σε τουλάχιστον 100 ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων αγροτών, υπευθύνων χάραξης πολιτικής και εμπειρογνομόνων στη γεωργία.
- **Κοινό-στόχος:** Ο Οδηγός θα απευθύνεται ειδικά στους ενδιαφερόμενους που εμπλέκονται στους τομείς της γεωργίας και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και θα έχει ως στόχο να τους εξοπλίσει με πρακτικά εργαλεία και γνώσεις.
- **Μακροπρόθεσμος αντίκτυπος:** Τα αναμενόμενα αποτελέσματα περιλαμβάνουν την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της ικανότητας προσαρμογής στις αγροτικές και γεωργικές κοινότητες και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω δίκαιων και χωρίς αποκλεισμούς διαδικασιών σχεδιασμού προσαρμογής.

Ως αποτέλεσμα, ο Οδηγός Ενσωμάτωσης είναι ένα κρίσιμο εργαλείο για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της κοινωνικής

δυναμικής των αγροτικών κοινοτήτων της υπαίθρου. Με την προώθηση της ενσωμάτωσης και της συμμετοχικής διακυβέρνησης, ο Οδηγός στοχεύει να διασφαλίσει ότι οι προσπάθειες προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή δεν είναι μόνο αποτελεσματικές, αλλά και δίκαιες και βιώσιμες μακροπρόθεσμα.

Αναμενόμενα Αποτελέσματα

Η μεθοδολογία που περιγράφεται στοχεύει στην επίτευξη φιλόδοξων αποτελεσμάτων που επικεντρώνονται στην προώθηση αποτελεσματικών στρατηγικών προσαρμογής στο κλίμα μέσω της κοινωνικής ένταξης και της συμμετοχικής διακυβέρνησης. Η ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης και εφαρμοστέας κατευθυντήριας γραμμής θα προσφέρει πολλά σημαντικά οφέλη:

- 1. Σαφής και δομημένη καθοδήγηση:** Η καθοδήγηση για την ενσωμάτωση θα παρέχει συγκεκριμένες οδηγίες για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στη διαμόρφωση και την εφαρμογή μέτρων προσαρμογής και θα διασφαλίζει σαφήνεια και συνέπεια μεταξύ των δημοτικών πλαισίων (FAO, 2020).
- 2. Μείωση των εμποδίων για τους αγρότες:** Η πρόσβαση στους πόρους, τις τεχνολογίες και τις πληροφορίες που απαιτούνται για την αποτελεσματική κλιματική προσαρμογή θα διευκολυνθεί, μειώνοντας έτσι τα εμπόδια και προωθώντας τη δίκαιη συμμετοχή των αγροτών και των αγροτικών κοινοτήτων.
- 3. Ενισχυμένη Δέσμευση Ενδιαφερομένων:** Οι Κατευθυντήριες γραμμές θα προωθήσουν διαδικασίες λήψης αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς και θα ενδυναμώσουν τις τοπικές κοινότητες και τους ενδιαφερόμενους φορείς να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση στρατηγικών προσαρμογής προσαρμοσμένων στις τοπικές πραγματικότητες και ανάγκες.
- 4. Υποστήριξη για διαφανείς διαδικασίες λήψης αποφάσεων:** Οι ενισχυμένες δομές διακυβέρνησης και οι μηχανισμοί λογοδοσίας θα υποστηρίξουν τις διαφανείς διαδικασίες λήψης αποφάσεων και θα διασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή και παρακολούθηση των στρατηγικών προσαρμογής (FAO, 2020).
- 5. Ανάπτυξη Ικανοτήτων:** Ο Οδηγός Ενσωμάτωσης, που αποτελείται από τουλάχιστον 30 σελίδες, θα είναι καλά δομημένος και οπτικά ελκυστικός και θα παρέχει εφαρμόσιμες συστάσεις στους δήμους ώστε να ενισχύσουν την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία. Αυτό θα περιλαμβάνει την ευαισθητοποίηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων μεταξύ των αγροτικών δήμων μέσω προσεγγίσεων κοινωνικής ένταξης και συμμετοχής.

Αυτά τα αναμενόμενα αποτελέσματα υπογραμμίζουν τον σημαντικό ρόλο των κατευθυντήριων γραμμών στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της κοινωνικής δυναμικής των αγροτικών και γεωργικών κοινοτήτων. Με την προώθηση της ενσωμάτωσης και της συμμετοχικής διακυβέρνησης, οι κατευθυντήριες γραμμές στοχεύουν να διασφαλίσουν ότι οι προσπάθειες προσαρμογής δεν είναι μόνο αποτελεσματικές, αλλά και δίκαιες και βιώσιμες μακροπρόθεσμα.

Εμπλοκή ενδιαφερομένων

Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων είναι πολύ σημαντική για τη διασφάλιση της επιτυχίας και της βιωσιμότητας των στρατηγικών προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή. Ως εκ τούτου, η αποτελεσματική δέσμευση περιλαμβάνει τον εντοπισμό και τη συμμετοχή βασικών ενδιαφερομένων, όπως οι αγρότες, οι τοπικές κοινότητες, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι εμπειρογνώμονες στη γεωργία. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε ομάδα φέρνει μοναδικές προοπτικές και τεχνογνωσία που είναι απαραίτητες για την προετοιμασία ολοκληρωμένων σχεδίων προσαρμογής (FAO, 2020; IPCC, 2021).

(Εικόνα 3, Freepik)

Η δέσμευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη ξεκινά με τον εντοπισμό πρώτα εκείνων που επηρεάζονται άμεσα από την κλιματική αλλαγή και τα μέτρα προσαρμογής. Για παράδειγμα, οι αγρότες ως κύριοι ενδιαφερόμενοι είναι ζωτικής σημασίας, καθώς εξαρτώνται άμεσα από τις γεωργικές πρακτικές που επηρεάζονται από την κλιματική μεταβλητότητα (UNDP, 2020). Οι τοπικές κοινότητες, συμπεριλαμβανομένων των κατοίκων και των ηγετών της κοινότητας, παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για τις τοπικές προτεραιότητες και ανησυχίες, διασφαλίζοντας ότι οι στρατηγικές προσαρμογής είναι συναφείς με το πλαίσιο και βιώσιμες (UNEP, 2021).

Από την άλλη πλευρά, οι στρατηγικές προσέγγισης και δέσμευσης των ενδιαφερομένων μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την ποικιλομορφία και τις ειδικές ανάγκες των ενδιαφερομένων. Αποτελεσματικοί δίαυλοι επικοινωνίας, όπως εργαστήρια, ομάδες εστίασης και διαδικτυακές πλατφόρμες διευκολύνουν τον διάλογο και τη συνεργασία (IPCC, 2021, UNEP, 2021). Επιπλέον, η προσαρμογή αυτών των μεθόδων επικοινωνίας στις προτιμήσεις και την προσβασιμότητα των ενδιαφερομένων αυξάνει τη συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (FAO, 2020).

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την προώθηση της ενεργού συμμετοχής περιλαμβάνουν τη δημιουργία ικανοτήτων μέσω εκπαιδευτικών συνεδριών σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τις στρατηγικές προσαρμογής (UNDP, 2020). Η παροχή προσβάσιμων πληροφοριών σε τοπικές γλώσσες και η διασφάλιση της πολιτιστικής ευαισθησίας είναι κύριας σημασίας για την προώθηση της ουσιαστικής συμμετοχής και της υιοθέτησης πρωτοβουλιών προσαρμογής (UNEP, 2021). Οι προσεγγίσεις συνεργασίας, όπως ο από κοινού σχεδιασμός σχεδίων προσαρμογής με τα ενδιαφερόμενα μέρη, προάγουν την κοινή ευθύνη και αυξάνουν την αποτελεσματικότητα αυτών των πρακτικών (FAO, 2020).

Κατά συνέπεια, η συμμετοχή των ενδιαφερομένων στην προσαρμογή της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή απαιτεί προληπτικό προσδιορισμό, συμπεριλαμβανομένων στρατηγικών προσέγγισης και συνεργατικών τεχνικών για την εξασφάλιση ολοκληρωμένων και βιώσιμων λύσεων. Με τη συμμετοχή διαφορετικών ενδιαφερομένων σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού και της εφαρμογής, οι στρατηγικές προσαρμογής μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις τοπικές προκλήσεις και να αυξήσουν την ανθεκτικότητα της κοινότητας απέναντι στην κλιματική αβεβαιότητα.

Προσδιορισμός των σχετικών ενδιαφερομένων: αγρότες, τοπικές κοινωνίες, υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, εμπειρογνώμονες στη γεωργία

Ο εντοπισμός και η εμπλοκή των βασικών ενδιαφερομένων είναι ζωτικής σημασίας για τους δήμους κατά την ανάπτυξη στρατηγικών προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή. Αυτή η ενότητα συνοψίζει τα ενδιαφερόμενα μέρη που είναι απαραίτητα για την προετοιμασία αποτελεσματικών και χωρίς αποκλεισμούς σχεδίων προσαρμογής: αγρότες, τοπικές κοινότητες, φορείς χάραξης πολιτικής και εμπειρογνώμονες στη γεωργία.

(Εικόνα 4, Freepik)

Αγρότες: Οι αγρότες είναι κύριοι φορείς στις προσπάθειες προσαρμογής των δήμων στο κλίμα, καθώς εξαρτώνται άμεσα από και διαχειρίζονται τις γεωργικές δραστηριότητες που επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή. Η εις βάθος κατανόησή των τοπικών γεωργικών πρακτικών και οι εμπειρίες από πρώτο χέρι με την κλιματική μεταβλητότητα παρέχουν ανεκτίμητες γνώσεις για τις ανάγκες και τις προκλήσεις προσαρμογής (FAO, 2020). Επομένως, η συνεργασία με τους αγρότες διασφαλίζει ότι οι στρατηγικές προσαρμογής βασίζονται σε πρακτικές πραγματικότητας και ανταποκρίνονται σε τοπικές γεωργικές ευπάθειες, όπως η αλλαγή των προτύπων βροχόπτωσης και οι επιδημίες παρασίτων.

Τοπικές Κοινότητες: Εκτός από τους αγρότες, οι τοπικές κοινότητες περιλαμβάνουν κατοίκους, ηγέτες κοινοτήτων και μη αγροτικές επιχειρήσεις των οποίων η ευημερία είναι

συνυφασμένη με την αγροτική παραγωγικότητα. Οι προοπτικές τους για τις ευρύτερες ανάγκες της κοινότητας, την κοινωνική δυναμική και τις οικονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι κρίσιμες για το σχεδιασμό ολοκληρωμένων στρατηγικών προσαρμογής (IPCC, 2021). Ως εκ τούτου, η δέσμευση των τοπικών κοινοτήτων ενισχύει την κυριότητα των πρωτοβουλιών προσαρμογής, προωθεί την κοινωνική ισότητα και διασφαλίζει ότι οι λύσεις ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ανάγκες και προτεραιότητες της κοινότητας (UNDP, 2020).

Υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής: Οι φορείς χάραξης πολιτικής των δήμων έχουν βασικές ευθύνες στον καθορισμό ρυθμιστικών πλαισίων, στην κατανομή πόρων και στην ενσωμάτωση της κλιματικής προσαρμογής στον δημοτικό σχεδιασμό. Οι αποφάσεις τους διαμορφώνουν την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών προσαρμογής σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της γεωργίας (UNEP, 2021). Η συνεργασία με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής διασφαλίζει την ευθυγράμμιση μεταξύ των σχεδίων προσαρμογής και των δημοτικών αναπτυξιακών στόχων, διευκολύνει την υποστήριξη της πολιτικής και αυξάνει τη βιωσιμότητα των μέτρων προσαρμογής με την πάροδο του χρόνου (FAO, 2020).

Εμπειρογνώμονες στη γεωργία: Η τεχνογνωσία των γεωργικών ερευνητών, συμβούλων και γεωπόνων είναι επίσης απαραίτητη για την ενσωμάτωση της επιστημονικής γνώσης και των τεχνικών λύσεων στις δημοτικές στρατηγικές κλιματικής προσαρμογής. Αυτοί οι ειδικοί παρέχουν κρίσιμες γνώσεις σχετικά με τις έξυπνες κλιματικές πρακτικές, τις καινοτόμες τεχνολογίες και τα ερευνητικά ευρήματα που βελτιστοποιούν τη γεωργική ανθεκτικότητα (IPCC, 2021). Η συνεργασία με ειδικούς στον τομέα της γεωργίας δίνει τη δυνατότητα στους δήμους να επωφεληθούν από την πιο πρόσφατη έρευνα και τις βέλτιστες πρακτικές, αυξάνοντας τη σκοπιμότητα και τον αντίκτυπο των προσπαθειών προσαρμογής στη γεωργία (UNDP, 2020).

Κατά συνέπεια, ο εντοπισμός και η δέσμευση των σχετικών ενδιαφερομένων (αγρότες, τοπικές κοινότητες, φορείς χάραξης πολιτικής και εμπειρογνώμονες στη γεωργία) είναι ουσιαστικής σημασίας για τους δήμους να αναπτύξουν ορθές στρατηγικές προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή. Δουλεύοντας μαζί, αυτοί οι ενδιαφερόμενοι διασφαλίζουν ότι τα σχέδια προσαρμογής είναι σχετικά με το πλαίσιο, περιλαμβάνουν αποκλεισμούς και ικανά να οικοδομήσουν ανθεκτικότητα στις κλιματικές αβεβαιότητες.

Στρατηγικές προσέγγισης και εμπλοκής των ενδιαφερομένων

Η αποτελεσματική προσέγγιση και εμπλοκή των ενδιαφερομένων είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και επιτυχημένες στρατηγικές προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή σε δημοτικό επίπεδο. Σε αυτήν την ενότητα παρακάτω, εξετάζονται στρατηγικές και μεθοδολογίες που βασίζονται σε στοιχεία για την προώθηση της ενεργού δέσμευσης και συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων.

Κατανόηση της δυναμικής των ενδιαφερομένων μερών: Πριν από την εφαρμογή στρατηγικών προσέγγισης, οι δήμοι θα πρέπει να διεξάγουν μια ολοκληρωμένη ανάλυση των ενδιαφερομένων για να εντοπίσουν ενδιαφέροντα, ανησυχίες και πιθανά εμπόδια στη δέσμευση (Bryson, 2018). Αυτή η ανάλυση μπορεί να διασφαλίσει ότι οι προσπάθειες προσέγγισης προσαρμόζονται στις συγκεκριμένες ανάγκες και προτεραιότητες διαφορετικών ομάδων ενδιαφερομένων και αυξάνουν τη συνάφεια και την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων δέσμευσης (Bryson & Crosby, 2019).

Πλατφόρμες πολλαπλών ενδιαφερομένων: Η δημιουργία πλατφορμών πολλαπλών ενδιαφερομένων (MSP) είναι μια αποδεδειγμένη προσέγγιση για τη διευκόλυνση του διαλόγου, της ανάπτυξης συναίνεσης και της κοινής λήψης αποφάσεων μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων (Dietz et al., 2020). Τα MSP παρέχουν ένα δομημένο πλαίσιο συνεργασίας, επιτρέποντας σε ενδιαφερόμενους φορείς όπως αγρότες, υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, ερευνητές και εκπροσώπους της κοινότητας να ανταλλάσσουν πληροφορίες, να ανταλλάσσουν προοπτικές και να συν-σχεδιάζουν μέτρα προσαρμογής (IPCC, 2021).

Συμμετοχικά εργαστήρια και ομάδες εστίασης: Η οργάνωση συμμετοχικών εργαστηρίων και ομάδων εστίασης μπορεί επίσης να προωθήσει διαδραστικές συζητήσεις και τη συμπαραγωγή γνώσεων σχετικά με τις κλιματικές επιπτώσεις και τις επιλογές προσαρμογής (Reed et al., 2009). Αυτές οι συνεδρίες θα επιτρέψουν στα ενδιαφερόμενα μέρη να συνεισφέρουν σε τοπικές γνώσεις, να δώσουν προτεραιότητα στις ανάγκες προσαρμογής και να αναπτύξουν από κοινού στρατηγικές δραστηριότητες που αντικατοπτρίζουν το πλαίσιο και τις φιλοδοξίες τους (UNDP, 2020).

(Εικόνα 5, freepik)

Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ): Η χρήση εργαλείων ΤΠΕ, όπως διαδικτυακές πλατφόρμες, εφαρμογές για κινητές συσκευές και εικονικές συναντήσεις μπορεί να ενισχύσει τη δέσμευση των ενδιαφερομένων, ξεπερνώντας τα γεωγραφικά εμπόδια και διευκολύνοντας τη συνεχή επικοινωνία (Oliver et al., 2018). Οι ΤΠΕ επιτρέπουν την ανταλλαγή πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο, την απομακρυσμένη συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και την ευρεία συμμετοχή των ενδιαφερομένων, ειδικά σε αγροτικές περιοχές όπου η φυσική πρόσβαση είναι περιορισμένη (Serrano-Cinca et al., 2021).

(Εικόνα 6, Freepik)

Ανάπτυξη Ικανοτήτων και Κατάρτιση: Η παροχή πρωτοβουλιών για τη δημιουργία ικανοτήτων, εργαστηρίων και συνεδριών κατάρτισης συμβάλλει επίσης στη βελτίωση της

κατανόησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των στρατηγικών προσαρμογής από τους ενδιαφερόμενους φορείς (UNEP, 2021). Η ανάπτυξη ικανοτήτων εξουσιοδοτεί τα ενδιαφερόμενα μέρη με τις απαραίτητες δεξιότητες, γνώσεις και εργαλεία για να συμμετέχουν ενεργά στον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση της προσαρμογής (FAO, 2020).

Εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού: Η ενασχόληση με ένα ευρύτερο κοινό μέσω στοχευμένων εκστρατειών ευαισθητοποίησης, κοινοτικών εκδηλώσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων ενημέρωσης αυξάνει την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία και ενθαρρύνει την υποστήριξη, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για πρωτοβουλίες προσαρμογής (IPCC, 2021). Η δημόσια δέσμευση χτίζει την κοινωνική νομιμότητα, κινητοποιεί πόρους και ενισχύει την πολιτική βούληση για την εφαρμογή γεωργικών πρακτικών ανθεκτικών στο κλίμα (UNDP, 2020).

Συνοπτικά, η χρήση ενός συνδυασμού αυτών των στρατηγικών (περιεκτική ανάλυση των ενδιαφερομένων, πλατφόρμες πολλαπλών ενδιαφερομένων, συμμετοχικές προσεγγίσεις, εργαλεία ΤΠΕ, ανάπτυξη ικανοτήτων και εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού) διευκολύνει την αποτελεσματική προσέγγιση των ενδιαφερομένων και τη συμμετοχή στην ανάπτυξη στρατηγικών προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή σε δημοτικό επίπεδο.

Στρατηγική για τον εντοπισμό σχετικών ενδιαφερομένων

Ο εντοπισμός και η συμμετοχή των βασικών ενδιαφερομένων είναι ουσιαστικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι στρατηγικές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή είναι περιεκτικές και ευαίσθητες στις τοπικές ανάγκες:

1. **Χαρτογράφηση ενδιαφερομένων μερών:** Πραγματοποιήστε μια ολοκληρωμένη ανάλυση των ενδιαφερομένων για τον εντοπισμό όλων των σχετικών παραγόντων που εμπλέκονται ή επηρεάζονται από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία. Αυτό περιλαμβάνει αγρότες, τοπικές κοινότητες, φορείς χάραξης πολιτικής, εμπειρογνώμονες στη γεωργία, ερευνητές, ΜΚΟ και σχετικούς κρατικούς φορείς (Bryson, 2018).
2. **Προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς:** Διασφαλίστε τη συνεκτικότητα εξετάζοντας διαφορετικές προοπτικές και διασφαλίζοντας την εκπροσώπηση περιθωριοποιημένων ή ευάλωτων ομάδων που μπορεί να επηρεαστούν δυσανάλογα από την κλιματική αλλαγή (IPCC, 2021).

3. **Ενσωμάτωση τοπικής γνώσης:** Αναγνωρίστε τη σημασία της τοπικής γνώσης και των τοπικών πρακτικών για την κατανόηση των κλιματικών επιπτώσεων και των στρατηγικών προσαρμογής. Συνεργαστείτε με ηγέτες της κοινότητας και κατόχους παραδοσιακών γνώσεων για να ενσωματώσετε τοπικές γνώσεις στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (UNEP, 2021).
4. **Πολυτομεακή συνεργασία:** Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών τομέων (π.χ. γεωργία, περιβάλλον, υγεία) για την αντιμετώπιση των αλληλένδετων προκλήσεων που θέτει η κλιματική αλλαγή. Αυτή η προσέγγιση βελτιώνει τον συντονισμό και εκμεταλλεύεται τις συνέργειες για αποτελεσματικό σχεδιασμό προσαρμογής (Dietz et al., 2020).

Στρατηγικές προσέγγισης και δέσμευσης ενδιαφερομένων

Μόλις εντοπιστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη, οι δήμοι θα πρέπει να εφαρμόσουν στοχευμένες στρατηγικές για να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή και τη συνεργασία. Αυτή η ενότητα συνοψίζει συγκεκριμένες στρατηγικές που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι δήμοι για να προσελκύσουν τους ενδιαφερόμενους μόλις εντοπιστούν. Επικεντρώνεται σε πρακτικά βήματα και εργαλεία που μπορούν να εφαρμοστούν για να εξασφαλιστεί η ενεργός συμμετοχή και η συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων. Οι στρατηγικές που αναφέρονται περιλαμβάνουν:

1. **Πλατφόρμες πολλαπλών ενδιαφερομένων (MSP):** Δημιουργία MSP ως φόρουμ για διάλογο, διαβούλευση και κοινή λήψη αποφάσεων. Τα MSP διευκολύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών, την οικοδόμηση συναίνεσης και τον συν-σχεδιασμό μέτρων προσαρμογής, διασφαλίζοντας ότι οι λύσεις είναι συγκεκριμένες για το πλαίσιο και εγκρίνονται από διάφορους ενδιαφερόμενους (Bryson & Crosby, 2019).
2. **Συμμετοχικές Προσεγγίσεις:** Διοργάνωση συμμετοχικών εργαστηρίων, ομάδων εστίασης και συναντήσεων κοινότητας για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στη συμπαραγωγή γνώσης και στρατηγικές προσαρμογής. Αυτές οι συνεδρίες επιτρέπουν στα ενδιαφερόμενα μέρη να συνεισφέρουν τοπική εμπειρογνωμοσύνη, να προσδιορίσουν προτεραιότητες και να αναπτύξουν από κοινού σχέδια δράσης (Reed et al., 2009).
3. **Ανάπτυξη ικανοτήτων:** Οργάνωση εργαστηρίων ανάπτυξης ικανοτήτων και εκπαιδευτικών συνεδριών για τη βελτίωση της κατανόησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής από τους ενδιαφερόμενους φορείς και τις επιλογές προσαρμογής. Η ανάπτυξη ικανοτήτων ενισχύει τα ενδιαφερόμενα μέρη με τις

απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να συμμετέχουν ενεργά στον προγραμματισμό και την εφαρμογή της προσαρμογής (FAO, 2020).

- 4. Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ):** Χρησιμοποίηση εργαλείων ΤΠΕ, όπως διαδικτυακές πλατφόρμες, εφαρμογές για κινητές συσκευές και εικονικές συναντήσεις για τη διευκόλυνση της συμμετοχής εξ'αποστάσεως και την ανταλλαγή πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο. Οι ΤΠΕ ξεπερνούν τα γεωγραφικά εμπόδια, ενισχύουν τις προσπάθειες προσέγγισης και διασφαλίζουν τη συνεχή εμπλοκή των ενδιαφερομένων, ειδικά στις αγροτικές περιοχές (Oliver et al., 2018).
- 5. Εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού:** Ξεκίνημα στοχευμένων εκστρατειών ευαισθητοποίησης του κοινού για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία και τη σημασία της προσαρμογής. Αυτές οι εκστρατείες κινητοποιούν την κοινοτική υποστήριξη, χτίζουν κοινωνική νομιμότητα για μέτρα προσαρμογής και συγκεντρώνουν πολιτική βούληση για βιώσιμες γεωργικές πρακτικές (UNDP, 2020).

Τεχνικές για την Ενθάρρυνση της Ενεργής Συμμετοχής και Συνεργασίας

Η αποτελεσματική συμμετοχή των ενδιαφερομένων στον σχεδιασμό προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή απαιτεί τη χρήση τεχνικών που βασίζονται στην επιστήμη που προωθούν την ενεργό συμμετοχή, τη συνεργασία και τη συν δημιουργία λύσεων. Αυτό το κεφάλαιο εξετάζει μεθοδολογίες που βασίζονται σε στοιχεία για την προώθηση της λήψης αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς και την ενίσχυση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων σε δημοτικό επίπεδο και παρέχει μια πιο λεπτομερή περιγραφή του τρόπου διασφάλισης ουσιαστικής και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχής. Βασικά σημεία είναι:

Συμμετοχικά εργαστήρια και ομάδες εστίασης

Τα συμμετοχικά εργαστήρια και οι ομάδες εστίασης είναι ουσιαστικής σημασίας για την προώθηση της ενεργού συμμετοχής των ενδιαφερομένων. Αυτές οι συνεδρίες παρέχουν δομημένες πλατφόρμες για τα ενδιαφερόμενα μέρη (αγρότες, τοπικές κοινότητες, φορείς χάραξης πολιτικής και ειδικούς στη γεωργία) για να συζητήσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, τις στρατηγικές προσαρμογής και τις προτεραιότητες της κοινότητας (Reed et al., 2009). Οι διαμεσολαβητές καθοδηγούν τις συζητήσεις για να διασφαλίσουν ότι όλες οι φωνές ακούγονται και επιτρέπουν την ανταλλαγή τοπικής γνώσης και προοπτικών. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο ενθαρρύνει την ανάπτυξη συναίνεσης, αλλά αναπτύσσει επίσης συλλογικές δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων μεταξύ των ενδιαφερομένων.

Διαβουλευτικός Διάλογος και Επίτευξη Συναίνεσης

Οι μεθοδολογίες του διαβουλευτικού διαλόγου διευκολύνουν τις ενημερωμένες και χωρίς αποκλεισμούς συζητήσεις μεταξύ διαφορετικών ενδιαφερομένων. Αυτοί οι διάλογοι στοχεύουν στην οικοδόμηση συναίνεσης σχετικά με τις προτεραιότητες και τις στρατηγικές προσαρμογής μέσω της αμοιβαίας κατανόησης και της διαπραγμάτευσης με σεβασμό. Τεχνικές όπως ο σχεδιασμός σεναρίων, όπου τα ενδιαφερόμενα μέρη διερευνούν από κοινού τα μελλοντικά σενάρια για το κλίμα και τις συνέπειές τους, βελτιώνουν τις διαδικασίες πρόβλεψης και λήψης αποφάσεων (Turner et al., 2009). Ενθαρρύνοντας τη συζήτηση και την επίτευξη συναίνεσης, αυτές οι μεθοδολογίες διασφαλίζουν ότι τα μέτρα προσαρμογής ευθυγραμμίζονται στενά με τις ανάγκες και τις φιλοδοξίες της κοινωνίας.

Πλατφόρμες πολλαπλών ενδιαφερομένων (MSP)

Η δημιουργία πλατφορμών πολλαπλών ενδιαφερομένων (MSPs) χρησιμεύει ως μια επίσημη προσέγγιση για την προώθηση της συνεργασίας και της κοινής λήψης αποφάσεων. Οι MSP συγκεντρώνουν ενδιαφερόμενους από διάφορους τομείς για να συζητήσουν τις κλιματικές προκλήσεις, να μοιραστούν πληροφορίες και να συν-σχεδιάσουν στρατηγικές προσαρμογής. Αυτές οι πλατφόρμες διευκολύνουν τη δικτύωση, τη δημιουργία συνασπισμών και την ευθυγράμμιση διαφορετικών συμφερόντων προς κοινούς στόχους (Bryson & Crosby, 2019). Οι MSP αυξάνουν τη διαφάνεια και τη λογοδοσία στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, διασφαλίζοντας ότι οι στρατηγικές προσαρμογής εγκρίνονται συλλογικά και υποστηρίζονται από τους ενδιαφερόμενους.

Ανάπτυξη Ικανοτήτων και Εκπαίδευση

Η αποτελεσματική συμμετοχή των ενδιαφερομένων εξαρτάται από την ανάπτυξη ικανοτήτων και τις πρωτοβουλίες κατάρτισης που εξοπλίζουν τους συμμετέχοντες με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες. Τα εργαστήρια για την επιστήμη του κλίματος, τις μεθοδολογίες αξιολόγησης κινδύνου και τις προσαρμοστικές τεχνολογίες βελτιώνουν την κατανόηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των επιλογών προσαρμογής από τους ενδιαφερόμενους φορείς (FAO, 2020). Οι εκπαιδευτικές συνεδρίες που επικεντρώνονται στην επικοινωνία, τη διαπραγμάτευση και την επίλυση συγκρούσεων δίνουν τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να συμμετέχουν ουσιαστικά σε διαβουλευτικές διαδικασίες και συλλογική λήψη αποφάσεων (UNDP, 2020). Οι πρωτοβουλίες ανάπτυξης ικανοτήτων προωθούν την ιδιοκτησία των στρατηγικών προσαρμογής από τους ενδιαφερόμενους

φορείς, αυξάνοντας την ικανότητά τους να εφαρμόζουν αποτελεσματικά και να παρακολουθούν μέτρα ανθεκτικότητας στο κλίμα.

(Εικόνα 7, Freepik)

Εργαλεία ΤΠΕ για ενισχυμένη δέσμευση

Οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διεύρυνση των ευκαιριών για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων, ειδικά σε γεωγραφικά διασκορπισμένες ή απομακρυσμένες κοινότητες. Οι διαδικτυακές πλατφόρμες, οι εφαρμογές για κινητές συσκευές και οι εικονικές συναντήσεις διευκολύνουν την επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο, την ανταλλαγή πληροφοριών και την εξ αποστάσεως συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (Oliver et al., 2018). Τα εργαλεία ΤΠΕ προάγουν τη συμπερίληψη και τη διαφάνεια, επιτρέποντας συνεχείς βρόχους ανατροφοδότησης και ολοκληρωμένη εμπλοκή των ενδιαφερομένων στις προσπάθειες σχεδιασμού προσαρμογής (UNEP, 2021). Η εφαρμογή αυτών των τεχνικών που βασίζονται σε στοιχεία αυξάνει τη συμπερίληψη και την αποτελεσματικότητα της συμμετοχής των ενδιαφερομένων στον αγροτικό σχεδιασμό προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή σε δημοτικό επίπεδο. Με την προώθηση της ενεργού δέσμευσης, της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων, οι δήμοι μπορούν να αναπτύξουν ισχυρές και σχετικές με το πλαίσιο στρατηγικές προσαρμογής που προάγουν την ανθεκτικότητα και τη βιωσιμότητα στη γεωργία.

Η αποτελεσματική προσέγγιση και εμπλοκή των ενδιαφερομένων είναι ουσιαστικής σημασίας για την ανάπτυξη επιτυχημένων στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή στη γεωργία σε δημοτικό επίπεδο. Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση ενός συνδυασμού στρατηγικών όπως η ανάλυση των ενδιαφερομένων, η δημιουργία πλατφορμών πολλαπλών ενδιαφερομένων, η διοργάνωση συμμετοχικών εργαστηρίων, η χρήση εργαλείων ΤΠΕ, η ανάπτυξη ικανοτήτων και η διεξαγωγή εκστρατειών ευαισθητοποίησης του κοινού. Αυτές οι στρατηγικές διασφαλίζουν ότι οι προσπάθειες προσέγγισης ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες και προτεραιότητες διαφορετικών ομάδων ενδιαφερομένων, καθιστώντας τις δραστηριότητες δέσμευσης πιο σχετικές και αποτελεσματικές.

Ο εντοπισμός και η δέσμευση των κατάλληλων ενδιαφερομένων είναι το πρώτο βήμα για να γίνουν οι στρατηγικές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή περιεκτικές και ευαίσθητες στις τοπικές ανάγκες. Διεξάγετε μια ολοκληρωμένη ανάλυση των ενδιαφερομένων για τον εντοπισμό όλων των σχετικών παραγόντων, όπως αγρότες, τοπικές κοινότητες, φορείς χάραξης πολιτικής, εμπειρογνώμονες στη γεωργία, ερευνητές, ΜΚΟ και κυβερνητικές υπηρεσίες. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η διαδικασία δέσμευσης είναι χωρίς αποκλεισμούς, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές προοπτικές των περιθωριοποιημένων ή ευάλωτων ομάδων, ειδικά εκείνων που ενδέχεται να επηρεαστούν περισσότερο από την κλιματική αλλαγή. Η αναγνώριση και η ενσωμάτωση της τοπικής γνώσης και των τοπικών πρακτικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μπορεί να διασφαλίσει ότι οι στρατηγικές βασίζονται στο τοπικό πλαίσιο. Η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών τομέων, όπως η γεωργία, το περιβάλλον και η υγεία, ενισχύει επίσης τον συντονισμό και αξιοποιεί συνέργειες για αποτελεσματικό σχεδιασμό προσαρμογής.

Μόλις εντοπιστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη, θα πρέπει να εφαρμοστούν στοχευμένες στρατηγικές για την ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής και συνεργασίας. Οι πλατφόρμες πολλαπλών ενδιαφερομένων (MSP) είναι εξαιρετα φόρουμ για διάλογο, διαβούλευση και κοινές διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Παρέχουν ένα δομημένο πλαίσιο συνεργασίας που επιτρέπει στα ενδιαφερόμενα μέρη να ανταλλάσσουν πληροφορίες, να ανταλλάσσουν απόψεις και να σχεδιάζουν από κοινού μέτρα προσαρμογής ειδικά για το συγκεκριμένο πλαίσιο και ευρέως αποδεκτά. Τα συμμετοχικά εργαστήρια, οι ομάδες εστίασης και οι συναντήσεις της κοινότητας δίνουν τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να συν-παράγουν γνώσεις και στρατηγικές προσαρμογής, συνεισφέροντας τοπική τεχνογνωσία, προσδιορίζοντας προτεραιότητες και αναπτύσσοντας δραστικά σχέδια.

Η ανάπτυξη ικανοτήτων και η κατάρτιση είναι ουσιαστικής σημασίας για τη βελτίωση της κατανόησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των επιλογών προσαρμογής από

τους ενδιαφερόμενους. Τα εργαστήρια και οι εκπαιδευτικές συνεδρίες ενδυναμώνουν τα ενδιαφερόμενα μέρη με τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για να συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση. Οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) όπως οι διαδικτυακές πλατφόρμες, οι εφαρμογές για κινητές συσκευές και οι εικονικές συναντήσεις μπορούν να ξεπεράσουν τα γεωγραφικά εμπόδια και να διευκολύνουν τη συνεχή επικοινωνία και την ανταλλαγή πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο. Τα εργαλεία ΤΠΕ επιτρέπουν την ευρεία συμμετοχή των ενδιαφερομένων, ειδικά σε αγροτικές περιοχές όπου η φυσική πρόσβαση είναι περιορισμένη. Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού είναι επίσης ουσιαστικής σημασίας για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία και τη σημασία της προσαρμογής, την κινητοποίηση της κοινοτικής υποστήριξης, την οικοδόμηση κοινωνικής νομιμότητας για μέτρα προσαρμογής και τη συγκέντρωση πολιτικής βούλησης για βιώσιμες γεωργικές πρακτικές.

Η προώθηση της ενεργού συμμετοχής και της συνεργασίας απαιτεί τεχνικές με επιστημονική βάση. Τα συμμετοχικά εργαστήρια και οι ομάδες εστίασης είναι ουσιαστικής σημασίας για την παροχή δομημένων πλατφορμών στους ενδιαφερόμενους για να συζητήσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, τις στρατηγικές προσαρμογής και τις προτεραιότητες της κοινότητας. Οι συντονιστές ενθαρρύνουν την ανάπτυξη συναίνεσης και τη συλλογική επίλυση προβλημάτων διασφαλίζοντας ότι όλες οι φωνές ακούγονται. Οι μεθοδολογίες διαβουλευτικού διαλόγου διευκολύνουν τις ενημερωμένες και χωρίς αποκλεισμούς συζητήσεις με στόχο την επίτευξη συναίνεσης σχετικά με τις προτεραιότητες και τις στρατηγικές προσαρμογής μέσω αμοιβαίας κατανόησης και διαπραγμάτευσης με σεβασμό. Τεχνικές όπως ο σχεδιασμός σεναρίων, όπου οι ενδιαφερόμενοι διερευνούν μελλοντικά σενάρια για το κλίμα και τις συνέπειές τους, ενισχύουν τις διαδικασίες πρόβλεψης και λήψης αποφάσεων. Οι πλατφόρμες πολλαπλών ενδιαφερομένων (MSP) αυξάνουν τη διαφάνεια και τη λογοδοσία στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων φέρνοντας σε επαφή ενδιαφερόμενα μέρη από διάφορους τομείς για να συζητήσουν τις κλιματικές προκλήσεις, να μοιραστούν πληροφορίες και να σχεδιάσουν από κοινού στρατηγικές προσαρμογής.

Η αποτελεσματική δέσμευση των ενδιαφερομένων εξαρτάται επίσης από την ανάπτυξη ικανοτήτων και τις πρωτοβουλίες κατάρτισης που εξοπλίζουν τους συμμετέχοντες με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες. Τα εργαστήρια για την επιστήμη του κλίματος, τις μεθοδολογίες αξιολόγησης κινδύνου και τις προσαρμοστικές τεχνολογίες ενισχύουν την κατανόηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των επιλογών προσαρμογής από τους ενδιαφερόμενους. Οι εκπαιδευτικές συνεδρίες που εστιάζουν στην επικοινωνία, τη διαπραγμάτευση και την επίλυση συγκρούσεων δίνουν τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να συμμετέχουν ουσιαστικά στις διαδικασίες διαπραγμάτευσης και τη

συλλογική λήψη αποφάσεων. Τα εργαλεία ΤΠΕ διευρύνουν τις ευκαιρίες για συμμετοχή των ενδιαφερομένων, ειδικά σε γεωγραφικά διασκορπισμένες ή απομακρυσμένες κοινότητες. Οι διαδικτυακές πλατφόρμες, οι εφαρμογές για κινητά και οι εικονικές συναντήσεις προωθούν τη συνεκτικότητα και τη διαφάνεια διευκολύνοντας την επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο, την ανταλλαγή πληροφοριών και την εξ' αποστάσεως συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Η ενσωμάτωση αυτών των στρατηγικών βελτιώνει τη συμπερίληψη και την εκπροσώπηση διασφαλίζοντας τον εντοπισμό και τη συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των περιθωριοποιημένων ομάδων. Η ενισχυμένη συνεργασία και η συν-δημιουργία επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους να αναπτύξουν από κοινού και να εγκρίνουν στρατηγικές προσαρμογής. Η ανάπτυξη ικανοτήτων και ευαισθητοποίησης εξοπλίζει τα ενδιαφερόμενα μέρη με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση. Η χρήση της τεχνολογίας διασφαλίζει τη συνεχή δέσμευση και ξεπερνά τα γεωγραφικά εμπόδια. Η ενίσχυση της δημόσιας υποστήριξης μέσω στοχευμένων εκστρατειών αυξάνει την ευαισθητοποίηση και χτίζει την κοινωνική νομιμότητα για μέτρα προσαρμογής. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση διασφαλίζει ότι οι στρατηγικές προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή είναι χωρίς αποκλεισμούς, εξαρτώνται από το πλαίσιο και υποστηρίζονται από μια ευρεία συμμαχία ενδιαφερομένων, οδηγώντας σε πιο ανθεκτικά και βιώσιμα αποτελέσματα.

Ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή είναι κρίσιμη για την οικοδόμηση αποτελεσματικών, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμων στρατηγικών προσαρμογής σε δημοτικό επίπεδο. Οι κοινωνικές διαστάσεις περιλαμβάνουν διάφορους κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτιστικούς και πολιτικούς παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο διαφορετικές ομάδες σε μια κοινωνία βιώνουν και ανταποκρίνονται στις κλιματικές επιπτώσεις. Η κατανόηση αυτών των διαστάσεων, ειδικά για τους δήμους σε αγροτικές περιοχές, είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι τα σχέδια προσαρμογής αντιμετωπίζουν τις πραγματικές ανάγκες της κοινότητας και αυξάνουν τη συνολική ανθεκτικότητα.

Κατανόηση των κοινωνικών διαστάσεων στο πλαίσιο της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή

Οι κοινωνικές διαστάσεις της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή περιλαμβάνουν τους τρόπους με τους οποίους διαφορετικές κοινωνικές ομάδες επηρεάζονται και ανταποκρίνονται στην κλιματική αλλαγή. Παράγοντες όπως τα εισοδηματικά επίπεδα, η κοινωνική θέση, η πρόσβαση σε πόρους και οι υπάρχουσες ευπάθειες παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του τρόπου προσαρμογής των κοινοτήτων στις κλιματικές επιπτώσεις. Στους αγροτικούς δήμους, όπου οι κοινότητες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από φυσικούς πόρους και γεωργικές δραστηριότητες, αυτές οι κοινωνικές διαστάσεις γίνονται ακόμη πιο σημαντικές. Η κατανόηση αυτών των παραγόντων βοηθά στο σχεδιασμό στρατηγικών προσαρμογής που είναι κατάλληλες στο τοπικό πλαίσιο και ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες της κοινότητας (IPCC, 2014).

Για παράδειγμα, οι αγροτικές κοινότητες συχνά αντιμετωπίζουν μοναδικές προκλήσεις, όπως περιορισμένη πρόσβαση στις αγορές, ανεπαρκείς υποδομές και χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης, τα οποία μπορεί να αυξήσουν την ευπάθειά τους στην κλιματική αλλαγή. Επιπλέον, οι κοινωνικές δυναμικές όπως οι ρόλοι των φύλων, οι πολιτισμικές πρακτικές και τα κοινοτικά δίκτυα επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι διαφορετικές ομάδες αντιλαμβάνονται και ανταποκρίνονται στους κλιματικούς κινδύνους. Κατανοώντας αυτές τις κοινωνικές διαστάσεις, οι δήμοι μπορούν να αναπτύξουν στοχευμένες παρεμβάσεις που αυξάνουν την προσαρμοστική ικανότητα και μειώνουν την τρωτότητα.

(Εικόνα 8, freepik)

Μέθοδοι για την αξιολόγηση των κοινωνικών επιπτώσεων και ευπαθειών

Η αξιολόγηση των κοινωνικών επιπτώσεων και των τρωτών σημείων περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η κλιματική αλλαγή επηρεάζει διαφορετικές κοινωνικές ομάδες σε έναν δήμο. Αυτή η διαδικασία συχνά περιλαμβάνει τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές μεθόδους για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τους κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς παράγοντες που επηρεάζουν την ευπάθεια. Οι αξιολογήσεις κοινωνικής τρωτότητας είναι σημαντικά εργαλεία που βοηθούν στον εντοπισμό των πιο ευάλωτων ομάδων και στην κατανόηση των συγκεκριμένων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν (Adger et al., 2003).

Οι ποσοτικές μέθοδοι μπορεί να περιλαμβάνουν έρευνες και στατιστικές αναλύσεις για την αξιολόγηση δεικτών όπως τα επίπεδα εισοδήματος, η εκπαίδευση, η κατάσταση υγείας και η πρόσβαση σε πόρους. Οι ποιοτικές μέθοδοι περιλαμβάνουν συμμετοχικές προσεγγίσεις, όπως συζητήσεις σε ομάδες εστίασης, συνεντεύξεις και εργαστήρια της κοινότητας και συγκεντρώνουν γνώσεις από τα ίδια τα μέλη της κοινότητας. Αυτές οι μέθοδοι βοηθούν στην αποτύπωση των διαφοροποιημένων εμπειριών και προοπτικών των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, επιτρέποντας μια ολιστική κατανόηση των κοινωνικών ευπαθειών.

Για παράδειγμα, στο πλαίσιο των αγροτικών δήμων, μια αξιολόγηση κοινωνικής ευπάθειας μπορεί να αποκαλύψει ότι οι γυναίκες και τα ηλικιωμένα άτομα είναι ιδιαίτερα ευάλωτα λόγω της εξάρτησής τους από τη γεωργία αυτοσυντήρησης και της περιορισμένης πρόσβασης σε προσαρμοστικούς πόρους. Παρόμοια, οι μικροκαλλιεργητές μπορεί να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένες προκλήσεις που σχετίζονται με την αποτυχία των καλλιεργειών και τη λειψυδρία. Εντοπίζοντας αυτά τα τρωτά σημεία, οι δήμοι μπορούν να δώσουν προτεραιότητα στις παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των αναγκών των ομάδων που πλήττονται περισσότερο και να αυξήσουν τη συνολική ανθεκτικότητα της κοινότητας.

Στο έργο «Integrating Social Dimensions into Agricultural Climate Change Adaptations» με κωδικό έργου 2022-1-MK01-KA220-ADU-000086031, αξιολογήθηκαν κοινωνικές επιπτώσεις και ευπάθειες, ενώ η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε σε αυτή την έρευνα στόχευε στην ολοκληρωμένη διερεύνηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία στο Δήμο Ροσομάν χρησιμοποιώντας μια λεπτομερή, πολυδιάστατη προσέγγιση. Μέσω ενός συνδυασμού παραδοσιακών και καινοτόμων ερευνητικών τεχνικών, διασφαλίστηκε η συνάφεια, η πληρότητα και η αντιπροσωπευτικότητα των δεδομένων, αυξάνοντας το βάθος και την ακρίβεια των ευρημάτων.

Το πακέτο εργασίας 2 επικεντρώθηκε στην παραγωγή μιας συνολικής αξιολόγησης σε τοπικό επίπεδο σε τρεις κύριες κατηγορίες: ορατές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, κοινωνικές επιπτώσεις και υφιστάμενα κενά γνώσης εντός της αγροτικής κοινότητας. Η έρευνα χώρισε αυτές τις κατηγορίες σε συγκεκριμένες υποκατηγορίες, παρέχοντας πληροφορίες τόσο από μακροοικονομική όσο και από μικροσκοπική άποψη. Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων περιελάμβαναν ημιδομημένες συνεντεύξεις για την καταγραφή των προοπτικών διαφόρων ενδιαφερομένων και ερωτήσεις έρευνας που δομήθηκαν από την OMNIA για τη συλλογή ποσοτικών δεδομένων σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Αυτές οι μέθοδοι διευκόλυναν μια ολιστική εικόνα της ευαισθητοποίησης και των αντιλήψεων της κοινότητας.

Το προφίλ και η ανάλυση δεδομένων ήταν πολύ σημαντικά:

- Το προφίλ των ενδιαφερομένων κατηγοριοποίησε μοναδικές προοπτικές, που κυμαίνονται από τις εμπειρίες των αγροτών έως τις απόψεις των υπευθύνων χάραξης πολιτικής.
- Το προφίλ κλιματικού κινδύνου είχε προσαρμοστεί σε ερωτήσεις για την αντιμετώπιση των ειδικών γεωργικών προκλήσεων του Ροσομάν.
- Το προφίλ των γεωργικών πρακτικών αξιολόγησε την ανθεκτικότητα και την προσαρμοστικότητα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Οι αναλυτικές προσεγγίσεις περιλαμβάνουν περιγραφική ανάλυση για δημογραφικές πληροφορίες, ανάλυση συσχέτισης για τη σύνδεση δημογραφικών παραγόντων με τις αντιλήψεις για το κλίμα, ανάλυση συναισθημάτων για την κατανόηση των στάσεων των ενδιαφερομένων, ανάλυση κενών για τον εντοπισμό κενών γνώσης, ανάλυση τρωτότητας για τη μέτρηση των ευάλωτων σημείων των ενδιαφερομένων και συγκριτική ανάλυση για τη σύνθεση των ευρημάτων.

Ενσωμάτωση Κοινωνικών Θεμάτων στα Σχέδια Προσαρμογής του Δήμου

Η ενσωμάτωση κοινωνικών παραμέτρων στα δημοτικά σχέδια προσαρμογής περιλαμβάνει την ενσωμάτωση ευρημάτων από τις αξιολογήσεις κοινωνικής τρωτότητας στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων. Αυτό διασφαλίζει ότι οι στρατηγικές προσαρμογής είναι περιεκτικές, δίκαιες και αποτελεσματικές για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών της κοινότητας. Για τους δήμους, αυτή η διαδικασία συνήθως περιλαμβάνει συνεργασία με διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών κοινοτήτων, των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των εμπειρογνομόνων στον τομέα της γεωργίας και των ΜΚΟ, για τον από κοινού σχεδιασμό κοινωνικά συναφών και κατάλληλων για το πλαίσιο μέτρων προσαρμογής (Biesbroek et al., 2017).

Τα βασικά βήματα σε αυτή τη διαδικασία είναι:

1. **Συμμετοχή ενδιαφερομένων:** Αλληλεπίδραση με διάφορους ενδιαφερόμενους για να συγκεντρώσουν τις εισροές τους και να εξασφαλίσουν την ενεργό συμμετοχή τους στη διαδικασία σχεδιασμού προσαρμογής. Αυτό περιλαμβάνει την οργάνωση κοινοτικών διαβουλεύσεων, εργαστηρίων και συμμετοχικών φόρουμ λήψης αποφάσεων για να συμπεριλάβουν τις φωνές διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.
2. **Ανάπτυξη πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς:** Διαμόρφωση πολιτικών και στρατηγικών που αντιμετωπίζουν ρητά τις κοινωνικές διαστάσεις και δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στους πόρους προσαρμογής, την ενίσχυση των δικτύων κοινωνικής ασφάλειας και την προώθηση της ισότητας των φύλων στο σχεδιασμό προσαρμογής.
3. **Ανάπτυξη κοινοτικών ικανοτήτων:** Ενίσχυση της ικανότητας των τοπικών κοινοτήτων να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή παρέχοντας εκπαίδευση, πόρους και υποστήριξη. Αυτό περιλαμβάνει πρωτοβουλίες όπως προγράμματα κατάρτισης αγροτών, έργα προσαρμογής με βάση την κοινότητα και τη σύσταση τοπικών επιτροπών προσαρμογής στο κλίμα.
4. **Παρακολούθηση και αξιολόγηση:** Εφαρμογή ισχυρών μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων προσαρμογής και τη διασφάλιση της συνεχούς βελτίωσης. Αυτό περιλαμβάνει τακτική αξιολόγηση των κοινωνικών επιπτώσεων, βρόχους ανατροφοδότησης με την κοινότητα και προσαρμοστικές πρακτικές διαχείρισης για τη βελτίωση και την προσαρμογή των στρατηγικών όπως απαιτείται.

Μελέτη περίπτωσης: Ενσωμάτωση κοινωνικών διαστάσεων στη δημοτική προσαρμογή

Εστιάζοντας στην ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε αγροτικούς δήμους της Βόρειας Μακεδονίας, αυτό το έργο αποτελεί παράδειγμα μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Μέσω εκτεταμένης συμμετοχής ενδιαφερομένων και συμμετοχικών εργαστηρίων, οι τοπικές κοινότητες και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής συνεργάστηκαν για να εντοπίσουν κρίσιμες κοινωνικές ευπάθειες που συνδέονται με τις κλιματικές επιπτώσεις στη γεωργία. Οι ενδιαφερόμενοι αναγνωρίζουν παγκοσμίως τις απτές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως τα απρόβλεπτα καιρικά φαινόμενα που οδηγούν σε ξηρασίες, καταιγίδες και πλημμύρες που διαταράσσουν τους παραδοσιακούς κύκλους καλλιέργειών και προκαλούν σημαντικές απώλειες καλλιέργειών. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη για έγκαιρη διάδοση πληροφοριών για τη διευκόλυνση της καλύτερης ετοιμότητας και προσαρμογής.

Η ανάλυση αποκαλύπτει επίσης κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των ενδιαφερομένων. Οι γυναίκες, ειδικά στις πατριαρχικές κοινωνίες, αντιμετωπίζουν δυσανάλογες προκλήσεις λόγω του διπλού ρόλου τους στη γεωργία και στις οικιακές ευθύνες. Οι ηλικιωμένοι αγρότες που περιορίζονται από φυσικούς περιορισμούς δυσκολεύονται να υιοθετήσουν νέες τεχνολογίες, ενώ οι νεότεροι αγρότες που είναι πιο εξειδικευμένοι στην τεχνολογία ενδέχεται να μην διαθέτουν την εμπειρία ή τους πόρους για να τις εφαρμόσουν αποτελεσματικά. Τα εισοδηματικά επίπεδα και το μορφωτικό επίπεδο αναδεικνύονται ως κρίσιμοι παράγοντες που επηρεάζουν τις προσαρμοστικές ικανότητες, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για συγκεκριμένες στρατηγικές προσαρμογής ανάλογα με το πλαίσιο.

Οι ενδιαφερόμενοι τονίζουν τη σημασία των τοπικών μέτρων προσαρμογής που ανταποκρίνονται στις περιφερειακές προκλήσεις. Ενώ οι σύγχρονες αγροτικές τεχνολογίες εκτιμώνται, υπάρχει συναίνεση ότι οι λύσεις πρέπει να προσαρμόζονται αποτελεσματικά στα τοπικά πλαίσια. Υποστηρίζονται προληπτικές και χωρίς αποκλεισμούς πολιτικές που εστιάζουν στην εκπαίδευση των αγροτών, αυξάνουν την πρόσβαση σε πόρους και τεχνολογίες και παρέχουν επιδοτήσεις για πρακτικές ανθεκτικές στο κλίμα. Οι ενδιαφερόμενοι υποστηρίζουν συμμετοχικές διαδικασίες χάραξης πολιτικής που ενσωματώνουν τις τοπικές γνώσεις και προκλήσεις και διασφαλίζουν ότι οι πολιτικές είναι πρακτικές και ανταποκρινόμενες.

Παρά τις προκλήσεις που θέτει η κλιματική αλλαγή, οι ενδιαφερόμενοι φορείς εκφράζουν ανθεκτικότητα και αισιοδοξία. Πιστεύουν ότι μέσω της υιοθέτησης κατάλληλων τεχνολογιών,

της αυξημένης συμμετοχής της κοινότητας και των υποστηρικτικών πολιτικών, ο αγροτικός τομέας μπορεί να μετριάσει και να προσαρμοστεί επιτυχώς στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Τα ποιοτικά ευρήματα υπογραμμίζουν την πολύπλευρη φύση αυτών των επιπτώσεων, οι οποίες υπερβαίνουν τις οικονομικές απώλειες και επηρεάζουν τις δομές και τις ταυτότητες της κοινότητας. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί ολιστικές προσεγγίσεις που ενσωματώνουν τεχνολογικές εξελίξεις, ορθές πολιτικές και γνήσια δέσμευση των ενδιαφερομένων για την αποτελεσματική κάλυψη των αναγκών εκείνων που επηρεάζονται περισσότερο.

Το έργο κατέληξε στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης Δημοτικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, η οποία περιλαμβάνει συγκεκριμένα μέτρα για τη στήριξη ευάλωτων ομάδων όπως οι γυναίκες, οι μικροκαλλιεργητές και οι ηλικιωμένοι. Συμπεριλαμβάνοντας κοινωνικούς προβληματισμούς στα σχέδια προσαρμογής τους, οι δήμοι αύξησαν την προσαρμοστική ικανότητα και την ανθεκτικότητά τους, διασφαλίζοντας ότι οι στρατηγικές δεν είναι μόνο αποτελεσματικές αλλά και κοινωνικά δίκαιες και βιώσιμες.

Βέλτιστες πρακτικές από άλλες ευρωπαϊκές χώρες

1. Σουηδία: Τοπικό Πρόγραμμα Προσαρμογής στο Κλίμα

Το Τοπικό Πρόγραμμα Προσαρμογής στο Κλίμα της Σουηδίας αποτελεί παράδειγμα μιας προορατικής προσέγγισης για την ενσωμάτωση κοινωνικών διαστάσεων στις στρατηγικές προσαρμογής στο κλίμα σε δημοτικό επίπεδο. Το πρόγραμμα διαχειρίζεται η Σουηδική Υπηρεσία Προστασίας Περιβάλλοντος (EPA) και εστιάζει στη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων, των υπευθύνων χάραξης πολιτικής και των ενδιαφερομένων για την ανάπτυξη μέτρων προσαρμογής. Τονίζει τη σημασία του συμμετοχικού σχεδιασμού για να διασφαλιστεί ότι οι προσπάθειες προσαρμογής αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις τοπικές ευπάθειες (Σουηδική EPA, 2021).

(οικόσημο της Naturvårdsverket)

Η σουηδική προσέγγιση περιλαμβάνει:

- **Συμμετοχή της Κοινότητας:** Οι ενδιαφερόμενοι φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κατοίκων, των επιχειρήσεων και των τοπικών οργανισμών, συμμετέχουν ενεργά στον εντοπισμό των κινδύνων για το κλίμα και στον από κοινού σχεδιασμό λύσεων προσαρμογής.

- **Ανάπτυξη ικανοτήτων:** Το πρόγραμμα παρέχει πόρους και υποστήριξη για την αύξηση της ανθεκτικότητας της κοινότητας, όπως εργαστήρια, εκπαιδευτικές συνεδρίες και ευκαιρίες χρηματοδότησης για έργα προσαρμογής.
- **Λήψη αποφάσεων με γνώμονα τα δεδομένα:** Η χρήση επιστημονικών δεδομένων και κλιματικών προβολών για την ενημέρωση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων διασφαλίζει ότι οι στρατηγικές προσαρμογής βασίζονται σε στοιχεία και είναι ευαίσθητες σε μελλοντικά κλιματικά σενάρια.

2. Ολλανδία: Σχέδιο Δέλτα Χωρικής Προσαρμογής

Το Σχέδιο Δέλτα Χωρικής Προσαρμογής της Ολλανδίας αναγνωρίζεται για την ολοκληρωμένη προσέγγισή του στη διαχείριση των κινδύνων που σχετίζονται με το νερό και των κλιματικών επιπτώσεων. Αναπτύχθηκε σε συνεργασία από κυβερνητικούς φορείς, συμβούλια ύδρευσης και τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς, το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα φυσικής υποδομής καθώς και κοινωνικές διαστάσεις, δίνοντας προτεραιότητα στην ισότητα και την ευημερία της κοινότητας (Κυβέρνηση της Ολλανδίας, 2021).

(Σχέδιο Δέλτα για Χωρική Προσαρμογή, n.d.)

Τα κύρια χαρακτηριστικά του σχεδίου Δέλτα είναι τα ακόλουθα:

- **Πολυτομεακή συνεργασία:** Συντονισμός μεταξύ διαφόρων ενδιαφερομένων φορέων, συμπεριλαμβανομένων πολεοδόμων, περιβαλλοντικών εμπειρογνομώνων και οργανώσεων κοινωνικής πρόνοιας, για την ανάπτυξη ολιστικών στρατηγικών προσαρμογής.
- **Σχεδιασμός χωρίς αποκλεισμούς:** Διασφάλιση ότι τα μέτρα προσαρμογής λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες ευάλωτων πληθυσμών όπως κοινότητες χαμηλού εισοδήματος και

ηλικιωμένοι κάτοικοι μέσω στοχευμένων παρεμβάσεων και συστημάτων κοινωνικής υποστήριξης.

- **Προσαρμοστική Διακυβέρνηση:** Εφαρμογή ευέλικτων δομών διακυβέρνησης που προωθούν την προσαρμοστική διαχείριση και επαναλαμβανόμενες βελτιώσεις με βάση την ανατροφοδότηση της κοινότητας και τις μεταβαλλόμενες κλιματικές συνθήκες.

3. Ηνωμένο Βασίλειο: Μόνο για το κλίμα (Climate Just)

Το έργο Climate Just στο Ηνωμένο Βασίλειο εστιάζει στην αντιμετώπιση θεμάτων κοινωνικής δικαιοσύνης που επιδεινώνονται από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως οι πλημμύρες και οι καύσωνες. Με επικεφαλής το Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ, η πρωτοβουλία παρέχει εργαλεία και πόρους για τη χαρτογράφηση της κοινωνικής ευπάθειας σε διαφορετικές κοινότητες, βοηθώντας τις τοπικές αρχές να δώσουν προτεραιότητα στις παρεμβάσεις και να κατανεύμουν τους πόρους πιο δίκαια (Climate Just, nd).

(Climate Just, n.d.)

Τα επιμέρους στοιχεία του έργου Climate Just είναι:

- **Χαρτογράφηση ευπάθειας:** Χρησιμοποιώντας χωρική ανάλυση και κοινωνικοοικονομικά δεδομένα για τον εντοπισμό περιοχών που είναι πιο ευάλωτες στις κλιματικές επιπτώσεις και την παροχή στοχευμένης υποστήριξης σε περιθωριοποιημένες ομάδες.

- **Ενσωμάτωση πολιτικών:** Ενσωμάτωση ζητημάτων κοινωνικής δικαιοσύνης στις τοπικές και εθνικές πολιτικές προσαρμογής του κλίματος, προώθηση διαδικασιών λήψης αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς και ανθεκτικότητα της κοινότητας.
- **Ανάπτυξη ικανοτήτων:** Ανάπτυξη τοπικών ικανοτήτων μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και πρωτοβουλιών ανταλλαγής γνώσεων για την ενδυνάμωση των κοινοτήτων ώστε να προσαρμοστούν στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής.

4. Γερμανία: Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής

Η Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής της Γερμανίας δίνει έμφαση στην ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στον προγραμματισμό προσαρμογής για την αύξηση της ανθεκτικότητας και τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών και κοινωνικών ομάδων. Με επικεφαλής το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Διατήρησης της Φύσης και Πυρηνικής Ασφάλειας, η στρατηγική εστιάζει στη διακυβέρνηση χωρίς αποκλεισμούς και τη δέσμευση των ενδιαφερομένων φορέων για να διασφαλίσει ότι τα μέτρα προσαρμογής είναι κοινωνικά δίκαια και αποτελεσματικά (Ομοσπονδιακό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Προστασίας της Φύσης και Πυρηνικής Ασφάλειας, 2020).

Βασικές πτυχές της προσέγγισης της Γερμανίας είναι:

- **Συμμετοχικές Διαδικασίες:** Συμμετοχή ενδιαφερομένων από την κοινωνία των πολιτών, την ακαδημαϊκή κοινότητα και τη βιομηχανία στην ανάπτυξη στρατηγικών προσαρμογής που αντικατοπτρίζουν διαφορετικές προοπτικές και προτεραιότητες.
- **Ισότητα και δικαιοσύνη:** Αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων που επιδεινώνονται από τις κλιματικές επιπτώσεις μέσω στοχευμένων πολιτικών και μηχανισμών υποστήριξης για ευάλωτους πληθυσμούς.
- **Τομεακή ένταξη:** Συντονισμός προσπαθειών προσαρμογής σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της γεωργίας, του πολεοδομικού σχεδιασμού και της υγείας, για την προώθηση συνεργειών και τη μεγιστοποίηση των προσαρμοστικών οφελών για τις κοινότητες.

Μερικά παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών της υπαίθρου στην ΕΕ

Καθώς η κλιματική αλλαγή επηρεάζει ολοένα και περισσότερο τις αγροτικές κοινότητες στην Ευρώπη, η ανάγκη για αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς στρατηγικές προσαρμογής είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Εξαρτημένες σε μεγάλο βαθμό από τη γεωργία, αυτές οι κοινότητες αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως η ξηρασία, οι ακραίες καιρικές συνθήκες και η

λειψυδρία. Ενώ οι τεχνικές πτυχές της κλιματικής ανθεκτικότητας είναι ζωτικής σημασίας, κοινωνικές διαστάσεις όπως η ισότητα, η συμμετοχή της κοινότητας και η υποστήριξη των ευάλωτων πληθυσμών διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση ότι οι στρατηγικές προσαρμογής είναι βιώσιμες και κοινωνικά επωφελείς.

Οι αγροτικοί δήμοι βρίσκονται σε μοναδική θέση για να εφαρμόσουν στρατηγικές προσαρμογής που όχι μόνο μετριάζουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αλλά αυξάνουν και την κοινωνική ανθεκτικότητα. Δίνοντας προτεραιότητα στην τοπική γνώση, εμπλέκοντας διαφορετικούς ενδιαφερόμενους φορείς και αντιμετωπίζοντας τις κοινωνικοοικονομικές ευπάθειες, μπορούν να δημιουργήσουν προσαρμοστικά συστήματα που προάγουν τη συμπερίληψη και υποστηρίζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) όσο και σε περιφέρειες στα κράτη μέλη της ΕΕ, οι τοπικές κυβερνήσεις είναι πρωτοπόροι στις προσεγγίσεις για την προσαρμογή στο κλίμα που ευθυγραμμίζουν την τεχνική ανθεκτικότητα με τις κοινωνικές προτεραιότητες και ενισχύουν την προσαρμοστική ικανότητα των κοινοτήτων. Ως εκ τούτου, οι ακόλουθες μελέτες περιπτώσεων από την ΕΕ και τις υπό ένταξη χώρες απεικονίζουν πρακτικές, με επίκεντρο τις στρατηγικές προσαρμογής της κοινότητας στις αγροτικές περιοχές. Αυτά τα παραδείγματα υπογραμμίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι δήμοι σε διαφορετικά ευρωπαϊκά πλαίσια έχουν ενσωματώσει τις κοινωνικές διαστάσεις στις προσπάθειές τους για ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή - προώθηση της ισότητας, ενδυνάμωση περιθωριοποιημένων ομάδων και ανάπτυξη ικανοτήτων σε επίπεδο βάσης. Μέσω τέτοιων προσεγγίσεων, αυτοί οι δήμοι καταδεικνύουν τον σημαντικό ρόλο της κοινωνικής προσαρμογής χωρίς αποκλεισμούς στην προώθηση ενός πιο ανθεκτικού γεωργικού τομέα και στην προστασία της ευημερίας των αγροτικών κοινοτήτων.

Trentino-Alto Adige, Ιταλία:

Πλαίσιο: Γνωστό για τις μικρές αγροτικές του κοινότητες, το Trentino-Alto Adige έχει μεγάλο αριθμό μικρών αγροτών που εξαρτώνται από τη γεωργία. Η κλιματική αλλαγή οδηγεί σε συχνότερες πλημμύρες, επηρεάζοντας τη φυτική παραγωγή και τα μέσα διαβίωσης (Giacomelli, A., Marchi, B., & Salvati, L. (2019)).

Κοινωνικά ζητήματα: Τα σχέδια προσαρμογής πρέπει να περιλαμβάνουν ειδικές πρωτοβουλίες ανάπτυξης ικανοτήτων και επιδοτήσεις για μικροκαλλιεργητές και τοπικούς συνεταιρισμούς και να διασφαλίζουν ότι αυτές οι κοινότητες έχουν την υποστήριξη που χρειάζονται για να υιοθετήσουν πιο ανθεκτικές γεωργικές πρακτικές.

Odemira, Πορτογαλία:

Πλαίσιο: Η Odemira, με μικρές αγροτικές κοινότητες, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη γεωργία και είναι όλο και πιο ευάλωτη στην ξηρασία και την υποβάθμιση του εδάφους. Οι περισσότεροι αγρότες προέρχονται από περιβάλλοντα χαμηλού εισοδήματος και μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε πόρους για την προσαρμογή στο κλίμα (Ribeiro, L. M., Gonçalves, L. A., & Filipe, J. C. (2020)).

Κοινωνικά ζητήματα: Οι πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης εδώ θα μπορούσαν να επικεντρωθούν στην παροχή προσιτή πρόσβασης σε τεχνολογίες εξοικονόμησης νερού, στοχευμένη εκπαίδευση σε βιώσιμες γεωργικές πρακτικές και επιδοτήσεις για ποικιλίες καλλιεργειών ανθεκτικές στο κλίμα.

Περιφέρεια Οδησσού, Ουκρανία:

Πλαίσιο: Αυτή η περιοχή έχει βιώσει ακραίες αλλαγές της θερμοκρασίας που επηρεάζουν τη γεωργική παραγωγή, η οποία είναι το κύριο μέσο διαβίωσης του πληθυσμού. Ειδικά οι μικροκαλλιεργητές αγωνίζονται να εφαρμόσουν νέες τεχνολογίες λόγω περιορισμένων πόρων (UNDP Ukraine, 2020).

Κοινωνικά ζητήματα: Οι στρατηγικές προσαρμογής του κλίματος θα πρέπει να αντιμετωπίζουν την προσβασιμότητα των πόρων με έμφαση στις κοινωνικές ευπάθειες μεταξύ των μικροκαλλιεργητών και να παρέχουν οικονομικά προσιτά και τοπικά προσαρμοστικά προγράμματα ανάπτυξης ικανοτήτων και τεχνολογική υποστήριξη.

Πεδιάδα Παννονίας, Ουγγαρία

Πλαίσιο και ανάγκες προσαρμογής: Οι αγροτικές περιοχές στην πεδιάδα της Παννονίας, ιδιαίτερα στη νότια Ουγγαρία, αντιμετωπίζουν αυξανόμενες θερμοκρασίες και ακανόνιστες βροχοπτώσεις, επηρεάζοντας τα μέσα διαβίωσης των αγροτών μικρής κλίμακας. Οι στρατηγικές προσαρμογής των δήμων περιλαμβάνουν έργα διατήρησης νερού, εμπλοκή των ενδιαφερόμενων φορέων για σχεδιασμό πολιτικής και οικονομική υποστήριξη για τους αγρότες που στρέφονται σε καλλιέργειες ανθεκτικές στο κλίμα. Αυτές οι πολιτικές επικεντρώνονται σε κοινωνικοοικονομικές ευπάθειες και προωθούν τη δίκαιη συμμετοχή στον προγραμματισμό (Fazekas, Z., & Mózsi, A., 2019).

Περιφέρεια Απουλίας, Ιταλία

Πλαίσιο και ανάγκες προσαρμογής: Η περιοχή της Απουλίας, γνωστή για την καλλιέργεια ελαιώνων, αντιμετωπίζει αυξανόμενη ξηρασία και υποβάθμιση του εδάφους. Οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν αναπτύξει σχέδια προσαρμογής που περιλαμβάνουν την υποστήριξη των αγροτών στην υιοθέτηση τεχνολογιών εξοικονόμησης νερού και ποικιλιών καλλιεργειών ανθεκτικών στην ξηρασία. Δίνεται έμφαση στη διασφάλιση της κοινωνικής ισότητας στην εφαρμογή της πολιτικής, ιδίως με την παροχή πόρων και κατάρτισης σε μικροκαλλιεργητές και μετανάστες εργάτες που ασχολούνται με τη γεωργία (De Santis, P., Esposito, M., & Di Turi, L., 2020).

Κομητεία Södermanland, Σουηδία

Πλαίσιο και ανάγκες προσαρμογής: Η κομητεία Södermanland, μια κυρίως αγροτική περιοχή στη Σουηδία, έχει εφαρμόσει σχέδια προσαρμογής σε δημοτικό επίπεδο για την αντιμετώπιση των πλημμυρών και της λειψυδρίας. Η στρατηγική περιλαμβάνει τη συμμετοχή της κοινότητας, ιδίως μέσω εργαστηρίων με αγρότες, και προσφέρει επιχορηγήσεις για γεωργικές πρακτικές ανθεκτικές στο κλίμα. Η τοπική κυβέρνηση δίνει προτεραιότητα στα μέτρα για την υποστήριξη κοινωνικά ευάλωτων ομάδων, όπως οι αγρότες με χαμηλό εισόδημα και οι ηλικιωμένοι αγρότες, στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (Swedish Environmental Protection Agency, 2021).

Περιφέρεια Moravskoslezský, Δημοκρατία της Τσεχίας

Πλαίσιο και ανάγκες προσαρμογής: Ως μικτή αγροτική και βιομηχανική περιοχή, αυτή η περιοχή είναι εκτεθειμένη σε κλιματικές επιπτώσεις, όπως έντονες βροχοπτώσεις και ξηρασία. Το περιφερειακό σχέδιο προσαρμογής περιλαμβάνει τη συμμετοχή ενδιαφερόμενων φορέων, την ενσωμάτωση της πολιτικής και την κατανομή πόρων για την υποστήριξη των αγροτικών κοινοτήτων. Οι κοινωνικές διαστάσεις δίνονται έμφαση για την προώθηση της δίκαιης πρόσβασης σε πόρους προσαρμογής και εκπαίδευση για μικρούς αγρότες και κατοίκους χαμηλού εισοδήματος (Υπουργείο Περιβάλλοντος της Τσεχικής Δημοκρατίας, 2020).

Διαδικασίες Σχεδιασμού και Λήψης Αποφάσεων

Ο αποτελεσματικός σχεδιασμός και οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων είναι απαραίτητες για την ενσωμάτωση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή στις δημοτικές στρατηγικές, ειδικά σε αγροτικά πλαίσια. Αυτό το κεφάλαιο αναλύει πλαίσια, εργαλεία, μεθόδους και μελέτες περιπτώσεων που διευκολύνουν τη λήψη αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς. Στοχεύει επίσης στην παροχή ενός οδικού χάρτη για την εφαρμογή και την αξιολόγηση των εργαλείων και μεθόδων σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων που θα χρησιμοποιηθούν από τους δήμους. Με ορισμένες καλές πρακτικές που έχουν ήδη εφαρμοστεί και αξιολογηθεί, μπορούν ακόμη και να ανακαλύψουν πώς να εφαρμόσουν συγκεκριμένα εργαλεία για συμμετοχικό σχεδιασμό και λήψη αποφάσεων και πώς να αξιολογήσουν τα αποτελέσματά τους.

Πλαίσιο Συμμετοχικού Σχεδιασμού και Λήψης Αποφάσεων

Ένα ισχυρό πλαίσιο για συμμετοχικό σχεδιασμό και λήψη αποφάσεων είναι ουσιαστικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι στρατηγικές προσαρμογής του κλίματος αντικατοπτρίζουν τις διαφορετικές ανάγκες και πραγματικότητες των τοπικών ενδιαφερομένων. Η συμμετοχή αυξάνει τη νομιμότητα και την αποτελεσματικότητα των μέτρων προσαρμογής ενσωματώνοντας τοπικές γνώσεις και προτεραιότητες (UNEP, 2021). Σύμφωνα με το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP), τα συμμετοχικά πλαίσια πρέπει να περιλαμβάνουν μηχανισμούς για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου σχεδιασμού, από τον προσδιορισμό και την ιεράρχηση των μέτρων προσαρμογής έως την εφαρμογή και την αξιολόγηση (UNEP, 2021).

Η Προσαρμοστική Προσέγγιση Διακυβέρνησης που προτείνεται από τους Pahl-Wostl et al. (2007) τονίζει την επαναληπτική και προσαρμοστική φύση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων ως απάντηση στις μεταβαλλόμενες κλιματικές συνθήκες. Αυτή η προσέγγιση αυξάνει την ανθεκτικότητα και την προσαρμοστική ικανότητα εντός των κοινοτήτων προάγοντας τη συνεχή εμπλοκή και μάθηση των ενδιαφερομένων (Pahl-Wostl et al., 2007). Αυτή η προσαρμοστική προσέγγιση είναι ιδιαίτερα σημαντική σε αγροτικές περιοχές όπου οι κλιματικές επιπτώσεις μπορεί να είναι απρόβλεπτες και σοβαρές.

Επιπλέον, η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις στρατηγικές προσαρμογής του κλίματος απαιτεί ένα πολυεπίπεδο πλαίσιο διακυβέρνησης που εναρμονίζει τις τοπικές, περιφερειακές και εθνικές πολιτικές. Σύμφωνα με τους Adger et al. (2005), η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση διευκολύνει τον συντονισμό των ενεργειών σε διαφορετικές κλίμακες και

διασφαλίζει ότι τα τοπικά μέτρα προσαρμογής υποστηρίζονται από ευρύτερα πλαίσια πολιτικής (Adger, Arnell, & Tompkins, 2005).

Εργαλεία και Μέθοδοι για Συμμετοχική και Διαφανή Λήψη Αποφάσεων

Διάφορα εργαλεία και μέθοδοι αυξάνουν τη συμμετοχικότητα και τη διαφάνεια των διαδικασιών λήψης αποφάσεων στο σχεδιασμό προσαρμογής στο κλίμα. Για παράδειγμα, η **ανάλυση απόφασης πολλαπλών κριτηρίων (MCDA)** δίνει τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να αξιολογούν συστηματικά και να ιεραρχούν τις επιλογές προσαρμογής με βάση πολλαπλά κριτήρια, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Το MCDA αυξάνει την ευρωστία και την αποδοχή των στρατηγικών προσαρμογής διασφαλίζοντας ότι οι αποφάσεις βασίζονται σε στοιχεία και ότι λαμβάνονται υπόψη οι διαφορετικές απόψεις των ενδιαφερομένων.

Τα Συμμετοχικά Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (PGIS) διευκολύνουν τη λήψη χωρικών αποφάσεων ενσωματώνοντας την τοπική γνώση και χωρικά δεδομένα σε διαδικασίες σχεδιασμού (Brown & Kyttä, 2014). Το PGIS επιτρέπει στους ενδιαφερομένους, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών και των τοπικών κοινοτήτων, να χαρτογραφούν χωρικά τις ευπάθειες, τους πόρους και τις ανάγκες προσαρμογής, προωθώντας τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων και την αποτελεσματική κατανομή των πόρων (Brown & Kyttä, 2014). Για παράδειγμα, στις Φιλιππίνες, η χρήση του PGIS βοήθησε τις τοπικές κοινότητες να εντοπίσουν τις επιρρεπείς σε πλημμύρες περιοχές και να αναπτύξουν τοπικά μέτρα προσαρμογής (Gaillard & Maceda, 2009).

Ο σχεδιασμός σεναρίων είναι ένα άλλο πολύτιμο εργαλείο που επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους να προβλέπουν και να προετοιμάζονται για μια σειρά πιθανών μελλοντικών συνθηκών. Περιλαμβάνει την ανάπτυξη πολλαπλών εύλογων σεναρίων που βασίζονται σε διαφορετικές υποθέσεις σχετικά με τις κλιματικές τάσεις και τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες (Lempert et al., 2006). Ο σχεδιασμός σεναρίων βοηθά τις κοινότητες να εξερευνήσουν τις αβεβαιότητες και να αναπτύξουν ευέλικτες στρατηγικές προσαρμογής που μπορούν να προσαρμοστούν καθώς αλλάζουν οι συνθήκες (Lempert, Groves, Popper, & Bankes, 2006).

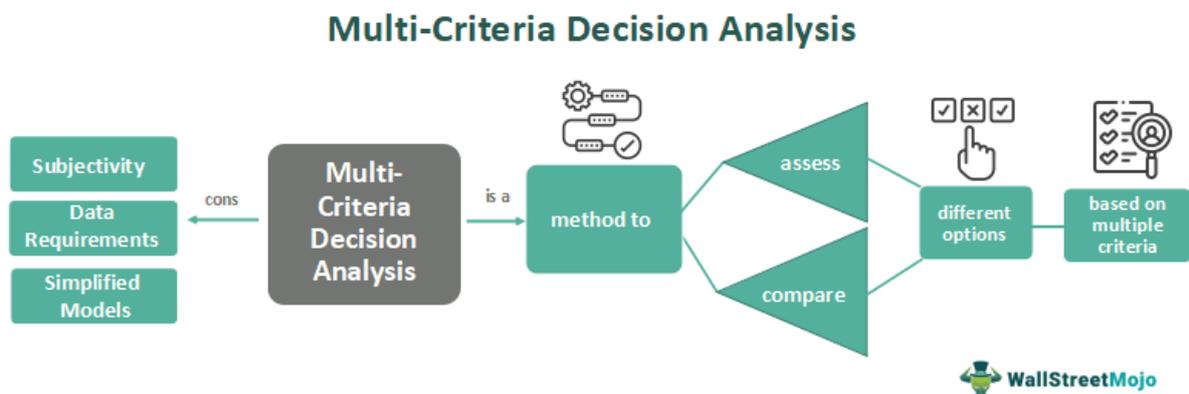

Εργαλεία και Μέθοδοι για Συμμετοχική και Διαφανή Λήψη Αποφάσεων

Η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις προσαρμογές της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή σε δημοτικό επίπεδο απαιτεί τη χρήση εργαλείων και μεθόδων που προάγουν τη συμμετοχικότητα και τη διαφάνεια στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Αυτά τα εργαλεία και μέθοδοι βοηθούν να διασφαλιστεί ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι, ιδιαίτερα οι ευάλωτες και περιθωριοποιημένες ομάδες, δεσμεύονται αποτελεσματικά και ότι οι προοπτικές τους ενσωματώνονται στις στρατηγικές προσαρμογής. Στη συνέχεια συνοψίζονται ορισμένα βασικά εργαλεία και μέθοδοι και αξιολογείται ο τρόπος με τον οποίο ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της Κατευθυντήριας γραμμής για την ένταξη των κοινωνικών διαστάσεων στον αγροτικό σχεδιασμό προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και στη λήψη αποφάσεων σε δημοτικό επίπεδο.

Ανάλυση απόφασης πολλαπλών κριτηρίων (MCDA)

Η Ανάλυση Αποφάσεων πολλαπλών κριτηρίων (MCDA) είναι ένα πλαίσιο λήψης αποφάσεων που επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους να αξιολογούν συστηματικά και να ιεραρχούν τις επιλογές προσαρμογής βάσει πολλαπλών κριτηρίων, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Το MCDA αυξάνει την ευρωστία και την αποδοχή των στρατηγικών προσαρμογής διασφαλίζοντας ότι οι αποφάσεις βασίζονται σε στοιχεία και λαμβάνουν υπόψη τις διαφορετικές προοπτικές των ενδιαφερομένων.

(wallstreetmojo, 2024)

Εφαρμογή:

- **Εργαστήρια με ενδιαφερόμενους φορείς:** Διευκόλυνση εργαστηρίων όπου οι ενδιαφερόμενοι εντοπίζουν και σταθμίζουν διαφορετικά κριτήρια που σχετίζονται με μέτρα προσαρμογής στο κλίμα.
- **Πίνακες λήψης αποφάσεων:** Χρησιμοποιήστε πίνακες λήψης αποφάσεων για να συγκρίνετε τις επιλογές προσαρμογής με καθιερωμένα κριτήρια, διασφαλίζοντας μια ισορροπημένη αξιολόγηση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Εκτίμηση:

- **Συμμετοχικότητα:** Εμπλέκει ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και διασφαλίζει ότι λαμβάνονται υπόψη όλες οι σχετικές προοπτικές.
- **Διαφάνεια:** Καθιστά τη λήψη αποφάσεων πιο υπεύθυνη παρέχοντας ένα διαφανές πλαίσιο για την αξιολόγηση και την ιεράρχηση των μέτρων προσαρμογής.

Συμμετοχική Αγροτική Αξιολόγηση (PRA)

Η Συμμετοχική Αγροτική Αξιολόγηση (PRA) είναι ένα σύνολο συμμετοχικών και οπτικών τεχνικών που έχουν σχεδιαστεί για να επιτρέπουν στους ντόπιους να μοιράζονται, να αναπτύσσουν και να αναλύουν τις γνώσεις τους για τη ζωή και τις συνθήκες, να σχεδιάζουν και να αναλαμβάνουν δράση. Το PRA είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό σε αγροτικές περιοχές, καθιστώντας το ιδιαίτερα κατάλληλο για τον σχεδιασμό αγροτικής προσαρμογής στο κλίμα.

Εφαρμογή:

- **Εργαστήρια και ομάδες εστίασης:** Οργανώστε εργαστήρια και ομάδες εστίασης με αγρότες, τοπικές κοινότητες και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς για να συγκεντρώσετε διαφορετικές απόψεις σχετικά με τις κλιματικές επιπτώσεις και τις ανάγκες προσαρμογής.
- **Συμμετοχική χαρτογράφηση:** Χρησιμοποιήστε τη συμμετοχική χαρτογράφηση για να οπτικοποιήσετε τις περιοχές που επηρεάζονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή και να εντοπίσετε πιθανά μέτρα προσαρμογής.

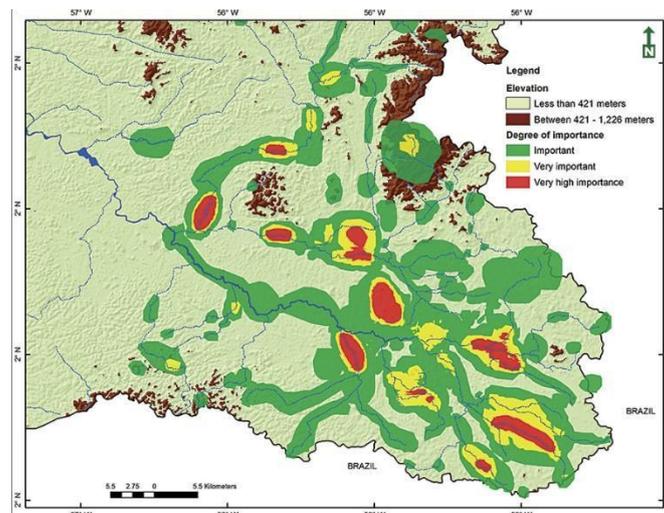

Εκτίμηση:

- **Συμμετοχικότητα:** Διασφαλίζει ότι οι φωνές των τοπικών κοινωνιών, ιδιαίτερα των περιθωριοποιημένων ομάδων, ακούγονται και λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία σχεδιασμού.
- **Διαφάνεια:** Παρέχει μια διαφανή πλατφόρμα για τα ενδιαφερόμενα μέρη να εκφράσουν τις απόψεις τους και να συμβάλουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Συμμετοχικά Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (PGIS)

Τα Συμμετοχικά Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (PGIS) συνδυάζουν την τεχνολογία GIS με συμμετοχικές προσεγγίσεις για τη συλλογή, ανάλυση και οπτικοποίηση χωρικών δεδομένων που παρέχονται από το κοινό. Το PGIS διευκολύνει τη λήψη χωρικών αποφάσεων ενσωματώνοντας τοπική γνώση και χωρικά δεδομένα στις διαδικασίες σχεδιασμού (Brown & Kytä, 2014).

(ESRI, 2013)

Εφαρμογή:

- **Χαρτογράφηση κοινότητας:** Συμμετοχή μελών της κοινότητας για τη χαρτογράφηση περιοχών ευάλωτων στις κλιματικές επιπτώσεις και τον εντοπισμό πιθανών παρεμβάσεων προσαρμογής.

- **Διαδραστικές πλατφόρμες:** Αναπτύξτε διαδραστικές πλατφόρμες GIS όπου οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προσθέσουν δεδομένα, να προβάλουν χάρτες και να συζητήσουν επιλογές προσαρμογής.

Εκτίμηση:

- **Συμμετοχικότητα:** Ενθαρρύνει τη συμμετοχή της κοινότητας στη διαδικασία σχεδιασμού διασφαλίζοντας ότι τα χωρικά δεδομένα αντικατοπτρίζουν τις τοπικές γνώσεις και εμπειρίες.
- **Διαφάνεια:** Παρέχει έναν διαφανή και προσιτό τρόπο στους ενδιαφερόμενους να συνεισφέρουν και να επανεξετάσουν τα χωρικά δεδομένα και τα σχέδια προσαρμογής.

Σχεδιασμός Σεναρίου

Ο σχεδιασμός σεναρίων περιλαμβάνει την ανάπτυξη και ανάλυση πολλαπλών εύλογων μελλοντικών σεναρίων για την κατανόηση πιθανών επιπτώσεων και αβεβαιοτήτων. Αυτή η μέθοδος βοηθά τα ενδιαφερόμενα μέρη να προβλέψουν διαφορετικές μελλοντικές καταστάσεις και να αναπτύξουν ευέλικτες και ισχυρές στρατηγικές προσαρμογής (Lempert et al., 2006).

		Scenario A	Scenario B	Scenario C	Scenario D
IMPACT OF SCENARIO	What happens after the scenario occurs?				
UNCERTAINTIES	What is unknown about the scenario?				
QUESTIONS	What questions you have about scenario?				
COMMENTS	What comments you have about scenario?				
RESPONSE	What response you take on account of scenario?				
ALTERNATIVE PLANS	What alternative way you take if it occurs?				

(Nulivo, 2024)

Εφαρμογή:

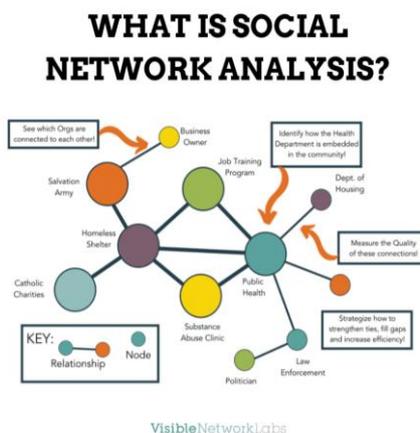
- **Εργαστήρια με ενδιαφερόμενους φορείς:** Οργανώστε εργαστήρια όπου οι ενδιαφερόμενοι αναπτύσσουν και αναλύουν από κοινού σενάρια κλιματικής αλλαγής, λαμβάνοντας υπόψη τόσο κοινωνικούς όσο και περιβαλλοντικούς παράγοντες.
- **Προσαρμοστικές διαδρομές:** Δημιουργήστε προσαρμοστικές διαδρομές που συνοψίζουν διαφορετικές στρατηγικές και ενέργειες ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο εκτυλίσσονται τα σενάρια.

Εκτίμηση:

- **Συμμετοχικότητα:** Εμπλέκει ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων στην πρόβλεψη και τον προγραμματισμό για διάφορα μελλοντικά σενάρια και διασφαλίζει ότι περιλαμβάνονται διαφορετικές προοπτικές.
- **Διαφάνεια:** Συζητώντας ανοιχτά τις αβεβαιότητες και τις πιθανές επιπτώσεις, αυξάνει τη διαφάνεια και επιτρέπει τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων.

Ανάλυση κοινωνικών δικτύων (SNA)

Η Ανάλυση Κοινωνικών Δικτύων (SNA) είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιείται για την ανάλυση κοινωνικών δομών χρησιμοποιώντας δίκτυα και τη θεωρία γραφημάτων. Βοηθά στον εντοπισμό των βασικών ενδιαφερομένων, των σχέσεων μεταξύ τους και του τρόπου με τον οποίο ρέουν οι πληροφορίες μέσα σε μια κοινότητα.

(Visible Network Labs, 2024)

Εφαρμογή:

- **Χαρτογράφηση ενδιαφερομένων μερών:** Προσδιορίστε τους βασικούς ενδιαφερόμενους και τους δεσμούς τους, εστιάζοντας στο ποιος επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων και πώς μοιράζονται οι πληροφορίες.
- **Στρατηγικές δέσμευσης:** Αναπτύξτε στοχευμένες στρατηγικές δέσμευσης που βασίζονται σε αναλύσεις κοινωνικών δικτύων για να εξασφαλίσετε αποτελεσματική επικοινωνία και συνεργασία.

Εκτίμηση:

- **Συμμετοχικότητα:** Προσδιορίζει βασικούς παράγοντες επιρροής και μεσίτες γνώσης στην κοινότητα, διασφαλίζοντας ότι περιλαμβάνονται όλες οι επικριτικές φωνές.
- **Διαφάνεια:** Κάνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων πιο διαφανή, διευκρινίζοντας τους ρόλους και τις σχέσεις των διαφορετικών ενδιαφερομένων.

Συστήματα Υποστήριξης Αποφάσεων (DSS)

Τα Συστήματα Υποστήριξης Αποφάσεων (DSS) είναι εργαλεία που βασίζονται σε υπολογιστή που βοηθούν στη λήψη αποφάσεων ενσωματώνοντας διάφορες πηγές δεδομένων και παρέχοντας αναλυτικές δυνατότητες. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μοντελοποίηση των επιπτώσεων του κλίματος, την αξιολόγηση των επιλογών προσαρμογής και την υποστήριξη της τεκμηριωμένης λήψης αποφάσεων.

Εφαρμογή:

- **Ενοποίηση δεδομένων:** Ενσωμάτωση δεδομένων σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες και τις εισροές των ενδιαφερομένων για τη μοντελοποίηση διαφορετικών σεναρίων προσαρμογής.
- **Αξιολόγηση και κατάταξη προτεραιοτήτων:** Χρησιμοποιήστε το DSS για να αξιολογήσετε και να κατατάξετε κατά προτεραιότητα τα μέτρα προσαρμογής σε σχέση με κριτήρια όπως η σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας, ο κοινωνικός αντίκτυπος και η σκοπιμότητα.

Εκτίμηση:

- **Συμμετοχικότητα:** Η συγκέντρωση διαφορετικών πηγών δεδομένων και εισροών των ενδιαφερομένων διασφαλίζει ότι η λήψη αποφάσεων βασίζεται σε ολοκληρωμένες και περιεκτικές πληροφορίες.
- **Διαφάνεια:** Καθιστά τη λήψη αποφάσεων πιο υπεύθυνη παρέχοντας ένα διαφανές πλαίσιο για την αξιολόγηση και την ιεράρχηση των μέτρων προσαρμογής.

Μελέτες περιπτώσεων και βέλτιστες πρακτικές από άλλους δήμους

Η ανάλυση μελετών περιπτώσεων και βέλτιστων πρακτικών από δήμους σε όλο τον κόσμο παρέχει πολύτιμες γνώσεις για επιτυχημένες προσεγγίσεις στο σχεδιασμό προσαρμογής στο κλίμα. Για παράδειγμα, το Σχέδιο Προσαρμογής για το Κλίμα της πόλης της Κοπεγχάγης ενσωματώνει διαβουλεύσεις με ενδιαφερόμενα μέρη και σχεδιασμό βάσει σεναρίων για την αντιμετώπιση των κλιματικών κινδύνων αυξάνοντας παράλληλα την αστική ανθεκτικότητα (City of Copenhagen, 2020). Η προσέγγιση της Κοπεγχάγης εμπλέκει ποικιλία ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των κατοίκων, των επιχειρήσεων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, διασφαλίζοντας ότι τα μέτρα προσαρμογής είναι κοινωνικά χωρίς αποκλεισμούς και ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινότητας.

Παρόμοια, η συμμετοχική προσέγγιση που υιοθέτησε η Βαρκελώνη στο Πολεοδομικό Ρυθμιστικό της Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή εμπλέκει τους ενδιαφερόμενους στον από κοινού σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων προσαρμογής σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της γεωργίας (Ajuntament de Barcelona, 2018). Αυτή η συλλογική προσέγγιση όχι μόνο αυξάνει την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών προσαρμογής, αλλά επίσης ενισχύει την ανθεκτικότητα της κοινότητας στις κλιματικές επιπτώσεις.

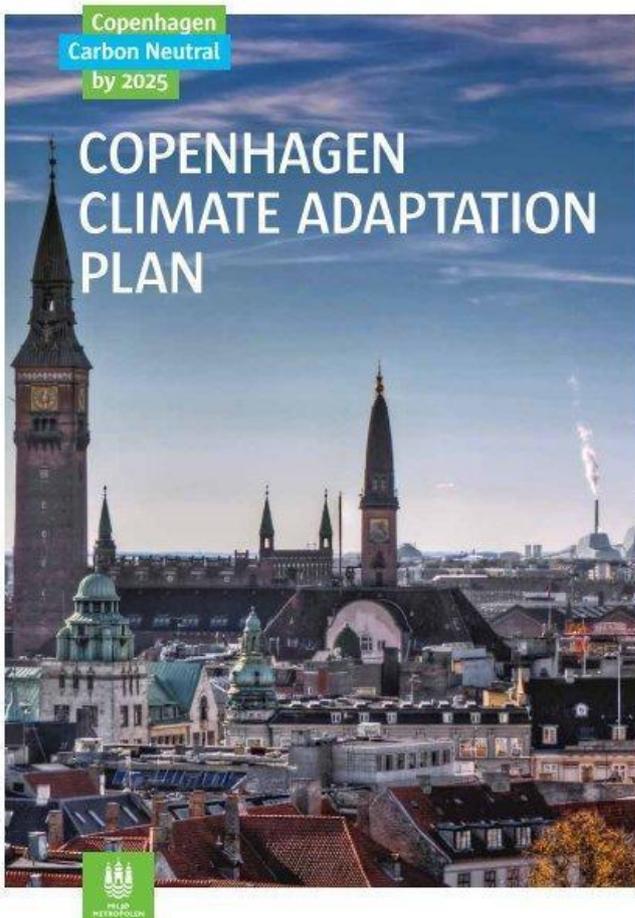
Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Εργαλειοθήκη Σχεδιασμού Προσαρμογής στην Ανατολική Αγγλία είναι ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα ενσωμάτωσης κοινωνικών διαστάσεων στον σχεδιασμό προσαρμογής στο κλίμα. Η εργαλειοθήκη παρέχει έναν βήμα προς βήμα οδηγό για τις τοπικές κυβερνήσεις να εμπλακούν με τους ενδιαφερόμενους, να αξιολογήσουν τα τρωτά σημεία και να αναπτύξουν στρατηγικές προσαρμογής προσαρμοσμένες στα τοπικά πλαίσια (Περιφερειακή Συνέλευση της Ανατολικής Αγγλίας, 2009). Η εργαλειοθήκη τονίζει τη σημασία της συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για να διασφαλιστεί ότι τα μέτρα προσαρμογής βασίζονται στην τοπική γνώση και καλύπτουν συγκεκριμένες ανάγκες της κοινότητας.

Για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στις στρατηγικές προσαρμογής του κλίματος, η ανάλυση μελετών περιπτώσεων και βέλτιστων πρακτικών άλλων δήμων παρέχει ανεκτίμητες γνώσεις. Αυτά τα παραδείγματα απεικονίζουν επιτυχημένες προσεγγίσεις και καινοτόμες λύσεις που μπορούν να προσαρμοστούν και να εφαρμοστούν σε διαφορετικά πλαίσια. Ακολουθούν λεπτομερείς μελέτες περιπτώσεων από ευρωπαϊκούς δήμους που υπογραμμίζουν αποτελεσματικές στρατηγικές για συμμετοχικό και χωρίς αποκλεισμούς σχεδιασμό προσαρμογής στο κλίμα.

Πόλη της Κοπεγχάγης, Δανία

Το Σχέδιο Προσαρμογής στο Κλίμα της Κοπεγχάγης είναι ένα πρωτοποριακό παράδειγμα του

τρόπου με τον οποίο οι αστικές περιοχές μπορούν να αντιμετωπίσουν την κλιματική αλλαγή μέσω ολοκληρωμένου και συμμετοχικού σχεδιασμού. Το Σχέδιο συμπεριλαμβάνει τους ενδιαφερόμενους σε όλα τα στάδια, από τις αρχικές διαβουλεύσεις έως την εφαρμογή και την παρακολούθηση. Βασικά χαρακτηριστικά της προσέγγισης της Κοπεγχάγης είναι:

- **Διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη:** Ο Δήμος προσέλκυσε κατοίκους, επιχειρήσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μέσω δημόσιων συναντήσεων, εργαστηρίων και διαδικτυακών πλατφορμών. Αυτή η προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς εξασφάλισε ότι τα μέτρα προσαρμογής αντικατοπτρίζουν τις

ανάγκες και τις ανησυχίες της κοινότητας.

- **Σχεδιασμός βάσει σεναρίων:** Το σχέδιο χρησιμοποιεί σχεδιασμό σεναρίων για την αξιολόγηση των μελλοντικών κινδύνων για το κλίμα και την ανάπτυξη προσαρμοστικών

- **Εστίαση στην Κοινωνική Ισότητα:** Το σχέδιο της Βαρκελώνης δίνει προτεραιότητα στους ευάλωτους πληθυσμούς, συμπεριλαμβανομένων των κατοίκων χαμηλού εισοδήματος και των ηλικιωμένων, που επηρεάζονται δυσανάλογα από την κλιματική αλλαγή. Τα μέτρα προσαρμογής έχουν σχεδιαστεί για να αυξήσουν την ανθεκτικότητα αυτών των πληθυσμών και να μειώσουν τις κοινωνικές ανισότητες.
- **Έργα που βασίζονται στην κοινότητα:** Η πόλη υποστηρίζει έργα υπό την ηγεσία της κοινότητας που αυξάνουν την τοπική προσαρμοστική ικανότητα, όπως αστικούς κήπους και πρωτοβουλίες ενεργειακά αποδοτικής στέγασης. Αυτά τα έργα δίνουν τη δυνατότητα στους κατοίκους να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην προσαρμογή στο κλίμα και να οικοδομήσουν ισχυρότερες, πιο ανθεκτικές κοινότητες.

Η περιεκτική και δίκαιη προσέγγιση της Βαρκελώνης για την προσαρμογή στο κλίμα έχει γίνει παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής για άλλους δήμους, οδηγώντας σε πιο αποτελεσματικά και κοινωνικά δίκαια αποτελέσματα (Ajuntament de Barcelona, 2018).

Ρότερνταμ, Ολλανδία

Η στρατηγική προσαρμογής του Ρότερνταμ για την κλιματική αλλαγή αναγνωρίζεται για την καινοτόμο και ολοκληρωμένη προσέγγισή της στη διαχείριση των υδάτινων και κλιματικών κινδύνων. Η στρατηγική επικεντρώνεται στη δημιουργία μιας πόλης ανθεκτικής στο κλίμα μέσω συνεργατικού σχεδιασμού και τεχνολογιών αιχμής. Βασικά στοιχεία είναι:

(Urbanisten, 2013)

- **Ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτων:** Το Ρότερνταμ έχει αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης υδάτων που συνδυάζει την προστασία από τις πλημμύρες, την αποθήκευση νερού και τη βελτίωση της ποιότητας του νερού. Έχει σχεδιαστεί με τη

συμβολή ενός ευρέος φάσματος ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των κατοίκων, των επιχειρήσεων και των περιβαλλοντικών οργανώσεων.

- **Γαλαζοπράσινη υποδομή:** Η πόλη έχει επενδύσει πολλά σε γαλαζοπράσινες υποδομές, όπως πλατείες με νερό, πράσινες στέγες και αστικούς υγροτόπους για να αυξήσει την ανθεκτικότητα στις πλημμύρες και να προσφέρει χώρους αναψυχής για τους κατοίκους. Τα έργα αυτά υλοποιούνται σε συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες για τη μεγιστοποίηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών οφελών τους.
- **Συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα:** Το Ρότερνταμ έχει ενθαρρύνει ισχυρές συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για τη χρηματοδότηση και την υλοποίηση έργων προσαρμογής στο κλίμα. Αυτές οι συνεργασίες διασφαλίζουν ότι τα μέτρα προσαρμογής είναι αποτελεσματικά και βιώσιμα αξιοποιώντας την τεχνογνωσία και τους πόρους και των δύο τομέων.

Η ολιστική και συνεργατική προσέγγιση του Ρότερνταμ για την προσαρμογή του κλίματος χρησιμεύει ως μοντέλο για την ενσωμάτωση κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων και καταδεικνύει πώς οι πόλεις μπορούν να οικοδομήσουν ανθεκτικότητα μέσω της καινοτομίας και της συνεργασίας (City of Rotterdam, 2013).

Ανατολική Αγγλία, Ηνωμένο Βασίλειο

Η Εργαλειοθήκη Σχεδιασμού Προσαρμογής της Ανατολικής Αγγλίας παρέχει έναν πρακτικό οδηγό για τις τοπικές αρχές να συνεργαστούν με τους ενδιαφερόμενους, να αξιολογήσουν τα τρωτά σημεία και να αναπτύξουν προσαρμοσμένες στρατηγικές προσαρμογής. Η εργαλειοθήκη τονίζει τη σημασία του συμμετοχικού σχεδιασμού και της κοινωνικής ένταξης. Τα βασικά χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν:

- **Συμμετοχή ενδιαφερομένων:** Η εργαλειοθήκη περιγράφει μεθόδους για τη συμμετοχή διαφόρων ενδιαφερομένων στη διαδικασία σχεδιασμού προσαρμογής, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών, των κοινοτικών ομάδων και των τοπικών επιχειρήσεων. Αυτό διασφαλίζει ότι τα μέτρα προσαρμογής ενημερώνονται από την τοπική γνώση και καλύπτουν συγκεκριμένες ανάγκες της κοινότητας.
- **Αξιολόγηση τρωτότητας:** Η εργαλειοθήκη παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για τη διεξαγωγή αξιολογήσεων τρωτότητας που λαμβάνουν υπόψη κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση βοηθά στον εντοπισμό των πληθυσμών και των περιοχών που κινδυνεύουν περισσότερο, καθοδηγώντας την ανάπτυξη στοχευμένων μέτρων προσαρμογής.

- **Προσαρμοστικός Σχεδιασμός:** Η εργαλειοθήκη προωθεί πρακτικές προσαρμοστικού σχεδιασμού που επιτρέπουν στις τοπικές κυβερνήσεις να προσαρμόζουν τις στρατηγικές τους ως απάντηση σε νέες πληροφορίες και μεταβαλλόμενες συνθήκες. Αυτή η ευελιξία αυξάνει την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των προσπαθειών προσαρμογής.

Η Εργαλειοθήκη Σχεδιασμού Προσαρμογής στην Ανατολική Αγγλία έχει υιοθετηθεί ευρέως από τις τοπικές κυβερνήσεις της περιοχής, οδηγώντας σε πιο περιεκτικές και αποτελεσματικές στρατηγικές προσαρμογής στο κλίμα (Περιφερειακή Συνέλευση της Ανατολικής Αγγλίας, 2009).

Βασιζόμενος στις βέλτιστες πρακτικές από δήμους όπως η Κοπεγχάγη, η Βαρκελώνη, το Ρότερνταμ και η Ανατολική Αγγλία, ο Οδηγός για την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στον αγροτικό σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε δημοτικό επίπεδο παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την αποτελεσματική συμπερίληψη των κοινωνικών προβληματισμών στις στρατηγικές προσαρμογής στο κλίμα. Αυτή η καθοδήγηση διασφαλίζει ότι τα μέτρα προσαρμογής είναι χωρίς αποκλεισμούς, συμμετοχικά και ευαίσθητα στις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων, ιδιαίτερα σε αγροτικά πλαίσια. Ακολουθούν βασικά στοιχεία και βήματα για την ενοποίηση των κοινωνικών διαστάσεων με βάση τις γνώσεις από αυτές τις μελέτες περιπτώσεων.

Βασικά στοιχεία της κατευθυντήριας γραμμής

1. Κατανόηση των Κοινωνικών Διαστάσεων της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή

Στόχος: Να διασφαλιστεί ότι οι στρατηγικές προσαρμογής στο κλίμα είναι κοινωνικά χωρίς αποκλεισμούς και αντιμετωπίζουν τις ανάγκες και τα τρωτά σημεία όλων των μελών της κοινωνίας, ιδιαίτερα των πιο ευάλωτων.

Σημαντικές εκτιμήσεις:

- Οι κοινωνικές διαστάσεις περιλαμβάνουν στοιχεία όπως η ισότητα, η ένταξη και η κοινωνική ανθεκτικότητα.
- Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πώς η κλιματική αλλαγή επηρεάζει δυσανάλογα τις διάφορες κοινωνικές ομάδες.
- Να διασφαλιστεί ότι τα μέτρα συνοχής προάγουν την κοινωνική δικαιοσύνη και μειώνουν τις ανισότητες.

Βήματα δράσης:

- Διεξαγωγή ολοκληρωμένων αξιολογήσεων κοινωνικών επιπτώσεων για τον εντοπισμό των ευάλωτων ομάδων και των ειδικών αναγκών τους.
- Ενσωμάτωση των στόχων κοινωνικής ισότητας στους γενικούς στόχους προσαρμογής στο κλίμα.

2. Μέθοδοι για την αξιολόγηση των κοινωνικών επιπτώσεων και των τρωτών σημείων

Στόχος: Η συστηματική αξιολόγηση των κοινωνικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και ο εντοπισμός των πιο ευάλωτων πληθυσμών εντός του δήμου.

Σημαντικές εκτιμήσεις:

- Χρησιμοποιήστε συμμετοχικές μεθόδους για τη συμμετοχή της κοινότητας στη διαδικασία αξιολόγησης.
- Εξετάστε τόσο τις άμεσες επιπτώσεις (π.χ. υγεία, μέσα διαβίωσης) όσο και τις έμμεσες επιπτώσεις (π.χ. κοινωνική συνοχή, ψυχική υγεία).

Βήματα δράσης:

- Οργανώστε έρευνες, ομάδες εστίασης και κοινοτικά εργαστήρια για τη συλλογή ποιοτικών δεδομένων σχετικά με τις κοινωνικές επιπτώσεις.
- Χρησιμοποιήστε συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών (GIS) για τη χαρτογράφηση των τρωτών σημείων και τον εντοπισμό σημείων κινδύνου.

Βέλτιστη Πρακτική: Η χρήση των αξιολογήσεων τρωτότητας από την Ανατολική Αγγλία ως εργαλείο για την προσαρμογή των μέτρων προσαρμογής στις τοπικές ανάγκες.

3. Ενσωμάτωση Κοινωνικών Θεμάτων στα Δημοτικά Σχέδια Προσαρμογής

Στόχος: Η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού προσαρμογής, από το σχεδιασμό έως την υλοποίηση και την παρακολούθηση.

Σημαντικές εκτιμήσεις:

- Οι κοινωνικοί προβληματισμοί θα πρέπει να ενσωματωθούν στα πλαίσια πολιτικής, στο σχεδιασμό έργων και στους μηχανισμούς παρακολούθησης.

- Διασφάλιση διαφάνειας και λογοδοσίας στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Βήματα δράσης:

- Ανάπτυξη σαφών κατευθυντήριων γραμμών για τη συμπερίληψη των κοινωνικών διαστάσεων στην ανάπτυξη πολιτικών και έργων.
- Θέσπιση μηχανισμών για συνεχή δέσμευση της κοινότητας και ανατροφοδότηση σε όλη τη διαδικασία εναρμόνισης.

Βέλτιστη Πρακτική: Η εστίαση της Βαρκελώνης στον από κοινού σχεδιασμό μέτρων προσαρμογής με τα μέλη της κοινότητας για να διασφαλιστεί ότι είναι πρακτικά και αποδεκτά.

Βήματα για την ενσωμάτωση

Βήμα 1: Προσδιορισμός και εμπλοκή των ενδιαφερομένων

Στόχος: Εντοπισμός όλων των σχετικών ενδιαφερομένων και διασφάλιση της ενεργού συμμετοχής τους στη διαδικασία σχεδιασμού προσαρμογής.

Βήματα δράσης:

- Προσδιορίστε τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών, των τοπικών κοινοτήτων, των υπευθύνων χάραξης πολιτικής και των εμπειρογνομώνων στη γεωργία.
- Χρησιμοποιήστε μια ποικιλία μεθόδων εμπλοκής (π.χ. δημόσιες συναντήσεις, εργαστήρια, διαδικτυακές πλατφόρμες) για να προσεγγίσετε διαφορετικές ομάδες.
- Ενθάρρυνση των εταιρικών σχέσεων και της συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων.

Βέλτιστη Πρακτική: Οι εκτενείς διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη της Κοπεγχάγης διασφαλίζουν ότι οι ανάγκες της κοινότητας αντικατοπτρίζονται στα μέτρα προσαρμογής.

Βήμα 2: Συμμετοχικός Σχεδιασμός και Λήψη Αποφάσεων

Στόχος: Η δημιουργία ενός συμμετοχικού πλαισίου που θα επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους να συμβάλλουν στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων.

Βήματα δράσης:

- Καθιερώστε ένα πλαίσιο συμμετοχικού σχεδιασμού με τακτικές συναντήσεις διαβούλευσης και βρόχους ανατροφοδότησης.
- Χρησιμοποιήστε ασκήσεις σχεδιασμού σεναρίων και οραματισμού για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στον οραματισμό μελλοντικών οδών προσαρμογής.

Βέλτιστη Πρακτική: Η χρήση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτων του Ρότερνταμ και των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στον σχεδιασμό προσαρμογής.

Βήμα 3: Ανάπτυξη Μέτρων Προσαρμογής χωρίς αποκλεισμούς

Στόχος: Ανάπτυξη μέτρων προσαρμογής που να περιλαμβάνουν κοινωνικά χωρίς αποκλεισμούς και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες όλων των μελών της κοινότητας.

Βήματα δράσης:

- Σχεδιαστικά μέτρα προσαρμογής που αφορούν τόσο κοινωνικούς όσο και περιβαλλοντικούς στόχους (π.χ. πράσινες υποδομές που παρέχουν χώρους αναψυχής).
- Δώστε προτεραιότητα σε μέτρα που ωφελούν τους ευάλωτους πληθυσμούς και μειώνουν τις κοινωνικές ανισότητες.

Βέλτιστη Πρακτική: Οι αστικοί κήποι της Βαρκελώνης και οι ενεργειακά αποδοτικές πρωτοβουλίες στέγασης που ενδυναμώνουν τους κατοίκους και αυξάνουν την τοπική ανθεκτικότητα.

Βήμα 4: Εφαρμογή και παρακολούθηση

Στόχος: Διασφάλιση αποτελεσματικής εφαρμογής και συνεχούς βελτίωσης των μέτρων συμμόρφωσης.

Βήματα δράσης:

- Εφαρμογή μέτρων προσαρμογής με ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερομένων.
- Θέσπιση πλαισίων παρακολούθησης και αξιολόγησης που να περιλαμβάνουν κοινωνικούς δείκτες.

- Χρησιμοποιήστε προσαρμοστική διαχείριση για να βελτιώσετε στρατηγικές που βασίζονται σε σχόλια και νέες πληροφορίες.

Βέλτιστη Πρακτική: Οι προσαρμοστικές πρακτικές σχεδιασμού της Ανατολικής Αγγλίας που επιτρέπουν την προσαρμογή των στρατηγικών σε συνεχή βάση.

Αναμενόμενα Αποτελέσματα

Οι δήμοι μπορούν να επιτύχουν τα ακόλουθα αποτελέσματα ακολουθώντας αυτόν τον οδηγό:

- **Ολοκληρωμένη καθοδήγηση:** Ένα λεπτομερές, καλά δομημένο και οπτικά ελκυστικό έγγραφο που παρέχει σαφείς οδηγίες για την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στα σχέδια προσαρμογής στο κλίμα.
- **Ενισχυμένη δέσμευση ενδιαφερομένων:** Η αυξημένη συμμετοχή και συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων διασφαλίζει ότι τα μέτρα προσαρμογής βασίζονται στις τοπικές πραγματικότητες και ανάγκες.
- **Ανάπτυξη ικανοτήτων:** Αύξηση της ευαισθητοποίησης και ικανότητας των αγροτικών δήμων στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία χρησιμοποιώντας προσεγγίσεις κοινωνικής ένταξης και συμμετοχής.
- **Μείωση των εμποδίων για τους αγρότες:** Βελτίωση της πρόσβασης σε πόρους, τεχνολογίες και πληροφορίες που απαιτούνται για την αποτελεσματική προσαρμογή στο κλίμα, μειώνοντας έτσι τα εμπόδια για τους αγρότες.
- **Υποστήριξη για διαφανείς διαδικασίες λήψης αποφάσεων:** Ενισχυμένες δομές διακυβέρνησης και μηχανισμοί λογοδοσίας για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή και παρακολούθηση των στρατηγικών προσαρμογής.

Από τους Αστικούς στους Αγροτικούς Δήμους

Από την τοπική αντιπλημμυρική προστασία στο Vejle της Δανίας μέχρι τις προσπάθειες αγροδασοπονίας στη La Garrotxa της Ισπανίας, αυτές οι μελέτες περιπτώσεων καταδεικνύουν τη σημασία των προσαρμοσμένων προσεγγίσεων που βασίζονται στην τοπική γνώση και τη συμβολή των ενδιαφερομένων. Δίνουν έμφαση σε καινοτόμες λύσεις που όχι μόνο μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις αλλά αυξάνουν επίσης την κοινωνική και οικονομική ανθεκτικότητα των αγροτικών πληθυσμών. Μέσω συμμετοχικού σχεδιασμού, στρατηγικών εταιρικών σχέσεων και υποστήριξης βιώσιμων γεωργικών πρακτικών, αυτοί οι δήμοι υποδεικνύουν πώς οι αγροτικές περιοχές μπορούν να προσαρμοστούν

αποτελεσματικά και δίκαια στην κλιματική αλλαγή. Οι ακόλουθες μελέτες περιπτώσεων παρέχουν μια ολοκληρωμένη επισκόπηση αυτών των διαφόρων μέτρων προσαρμογής, προσφέροντας γνώσεις που μπορούν να ενημερώσουν τις διαδικασίες χάραξης πολιτικής και να εμπνεύσουν παρόμοιες πρωτοβουλίες σε άλλα αγροτικά πλαίσια.

Vejle, Δανία

Ο Δήμος Vejle αναγνωρίζεται για τις καινοτόμες προσεγγίσεις του στην αγροτική ανθεκτικότητα, ιδιαίτερα στην αντιμετώπιση των κινδύνων πλημμύρας μέσω λύσεων που βασίζονται στην κοινότητα. Η στρατηγική προσαρμογής του Vejle επικεντρώνεται στη συνεργασία με κατοίκους, τοπικούς αγρότες και περιβαλλοντικές ομάδες για την εφαρμογή τεχνικών διαχείρισης των υδάτων κατάλληλων για αγροτικές περιοχές. Τα βασικά στοιχεία είναι:

1. **Τοπική αντιπλημμυρική προστασία:** Ο δήμος συνεργάζεται με αγρότες και κατοίκους για την ανάπτυξη προσαρμοστικών πρακτικών διαχείρισης των υδάτων, συμπεριλαμβανομένων λιμνών κατακράτησης νερού και τροποποιημένων συστημάτων αποστράγγισης. Αυτό μειώνει τους κινδύνους πλημμύρας στις γεωργικές εκτάσεις και προστατεύει τις καλλιέργειες.
2. **Εργαστήρια Κοινότητας:** Τα τακτικά εργαστήρια και εκπαιδευτικές συνεδρίες συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση και εξοπλίζουν τους κατοίκους με γνώσεις σχετικά με τις ανθεκτικές γεωργικές πρακτικές, διασφαλίζοντας ότι τα μέτρα προσαρμογής είναι πρακτικά και πολιτιστικά αποδεκτά.
3. **Δια τομεακές εταιρικές σχέσεις:** Οι συνεργασίες της Vejle με γεωργικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις διασφαλίζουν ότι τα μέτρα προσαρμογής είναι καλά ενημερωμένα από επιστημονικά δεδομένα και τοπική γνώση (Vejle Kommune, 2020).

La Garrotxa, Ισπανία

Η La Garrotxa, μια αγροτική περιοχή στην Καταλονία, έχει αναπτύξει ένα σχέδιο προσαρμογής στο κλίμα που εστιάζει στη διατήρηση της παραδοσιακής γεωργίας και της βιοποικιλότητας ενόψει της κλιματικής αλλαγής. Τα βασικά στοιχεία είναι τα ακόλουθα:

1. **Συμμετοχική διαχείριση γης:** Ο δήμος συνεργάζεται με ντόπιους αγρότες και φυσιολάτρες για να ενσωματώσει τις κλιματικές εκτιμήσεις στη διαχείριση της γης, εστιάζοντας στη διατήρηση του εδάφους και σε τεχνικές εξοικονόμησης νερού για την αύξηση της ανθεκτικότητας στην ξηρασία.

2. **Αγροδασοπονικές Πρωτοβουλίες:** Η La Garrotxa προωθεί αγροδασοπονικές πρακτικές που συνδυάζουν γεωργικά προϊόντα με δεντροφύτευση για την αύξηση της δέσμευσης άνθρακα και της βιοποικιλότητας και την υποστήριξη των αγροτών μικρής κλίμακας.
3. **Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης:** Το σχέδιο προσαρμογής στοχεύει στην αύξηση της ανθεκτικότητας προστατεύοντας παράλληλα το τοπικό οικοσύστημα παρέχοντας εκπαίδευση και οικονομικά κίνητρα για την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών μεταξύ των αγροτών (Ajuntament de La Garrotxa, 2019).

Banská Bystrica, Σλοβακία

Η Banská Bystrica στην κεντρική Σλοβακία έχει εφαρμόσει ένα αγροτικό σχέδιο δράσης για το κλίμα που δίνει προτεραιότητα στην κοινωνική ισότητα και τη συμμετοχή της κοινότητας στην προσαρμογή στο κλίμα. Η προσέγγιση του δήμου περιλαμβάνει (Δήμος Banská Bystrica, 2020):

1. **Συμμετοχική Δέσμευση Ενδιαφερομένων Μερών:** Μέσω κοινοτικών συναντήσεων και συμμετοχικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων, οι κάτοικοι, ιδιαίτερα οι περιθωριοποιημένες ομάδες, συμβάλλουν στη διαδικασία σχεδιασμού προσαρμογής και διασφαλίζουν ότι οι στρατηγικές αντιμετωπίζουν τις κοινωνικές ευπάθειες.
2. **Προγράμματα διαχείρισης υδάτων:** Με την υποστήριξη των κονδυλίων της ΕΕ, ο δήμος έχει αναπτύξει συστήματα βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων σε αγροτικές περιοχές για την καταπολέμηση των κινδύνων ξηρασίας και πλημμύρας.
3. **Πρωτοβουλίες υπό την ηγεσία των νέων:** Το σχέδιο ενθαρρύνει τους τοπικούς νέους να ηγηθούν έργων ανθεκτικότητας στο κλίμα, ενισχύοντας το αίσθημα ιδιοκτησίας στην κοινότητα και χτίζοντας μακροπρόθεσμη ικανότητα προσαρμογής.

Αγρίνιο, Ελλάδα

Ο αγροτικός δήμος Αγρινίου στη Δυτική Ελλάδα έχει επικεντρωθεί στην προσαρμογή των γεωργικών πρακτικών στην κλιματική αλλαγή μέσω του Σχεδίου Προσαρμογής στο Κλίμα. Οι κύριες δράσεις είναι οι ακόλουθες (Δήμος Αγρινίου, 2021):

1. **Προγράμματα Εκπαίδευσης Αγροτών:** Το Αγρίνιο προσφέρει εργαστήρια σε ντόπιους αγρότες σχετικά με πρακτικές ανθεκτικές στο κλίμα, όπως η διαφοροποίηση των καλλιεργειών και η διατήρηση του εδάφους, για να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τον αυξημένο κίνδυνο ξηρασίας.

2. **Έργα Κλιματικής Έξυπνης Γεωργίας:** Ο δήμος προωθεί την υιοθέτηση κλιματικά-έξυπνων τεχνικών, συμπεριλαμβανομένης της γεωργίας ακριβείας και της άρδευσης με σταγόνες, για την αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας με παράλληλη εξοικονόμηση νερού.
3. **Συνεργασίες με Αγροτικά Ινστιτούτα:** Σε συνεργασία με περιφερειακά αγροτικά ινστιτούτα, το Αγρίνιο αξιοποιεί την έρευνα για να ενημερώσει στρατηγικές βασισμένες σε τεκμήρια κατάλληλες για το τοπικό κλίμα και το γεωργικό πλαίσιο.

Περιφέρεια Κορβίνινα-Κριζέντσι, Κροατία

Αυτή η αγροτική περιφέρεια έχει αναπτύξει ένα σχέδιο προσαρμογής που συνδυάζει την κλιματική ανθεκτικότητα με την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Οι βασικές στρατηγικές περιλαμβάνουν τα ακόλουθα (Κομητεία Κορβίνινα-Κριζέντσι, 2019):

1. **Πρωτοβουλίες για ανθεκτικές καλλιέργειες:** Ο νομός προωθεί την καλλιέργεια ανθεκτικών στο κλίμα καλλιεργειών που βοηθούν τους μικροκαλλιεργητές να διατηρήσουν την παραγωγικότητα παρά τις μεταβαλλόμενες καιρικές συνθήκες.
2. **Τοπικές Ομάδες Δράσης για το Κλίμα:** Η δημιουργία ομάδων τοπικής δράσης διασφαλίζει ότι οι κάτοικοι και οι αγρότες έχουν μια πλατφόρμα για να εκφράσουν τις ανησυχίες τους και να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη μέτρων προσαρμογής.
3. **Οικονομική υποστήριξη για τους αγρότες:** Προσφέροντας επιδοτήσεις σε αγρότες που υιοθετούν βιώσιμες πρακτικές, η Κορβίνινα-Κριζέντσι υποστηρίζει τη μετάβαση στη γεωργία προσανατολισμένη στην ανθεκτικότητα και συμβάλλει στην προστασία των τοπικών μέσων διαβίωσης.

Στρατηγικές Εφαρμογής

Η επιτυχής ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στα μέτρα προσαρμογής στο κλίμα σε δημοτικό επίπεδο απαιτεί μια δομημένη και συστηματική προσέγγιση. Αυτό περιλαμβάνει σαφή βήματα υλοποίησης, ισχυρά πλαίσια παρακολούθησης και αξιολόγησης και μηχανισμούς συνεχούς βελτίωσης και ανατροφοδότησης. Αυτοί οι παράγοντες θα διασφαλίσουν ότι τα μέτρα προσαρμογής όχι μόνο εφαρμόζονται αποτελεσματικά, αλλά ανταποκρίνονται επίσης στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και συνθήκες των τοπικών κοινοτήτων.

Για τις στρατηγικές αυτού του κεφαλαίου, έχουν ήδη παρασχεθεί πρότυπα για στρατηγικές υλοποίησης για τους δήμους.

1. Αρχική Αξιολόγηση και Προγραμματισμός. Οι δήμοι θα πρέπει να ξεκινήσουν με αρχικές εκτιμήσεις και σχεδιασμό για ολοκληρωμένη εκτίμηση των κοινωνικών επιπτώσεων.

Ολοκληρωμένη Εκτίμηση Κοινωνικών Επιπτώσεων (ΕΚΕ): Το πρώτο βήμα είναι η διεξαγωγή μιας λεπτομερούς αξιολόγησης κοινωνικών επιπτώσεων για τον εντοπισμό των πιθανών κοινωνικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των τρωτών σημείων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Αυτό περιλαμβάνει τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, την υγεία, τα μέσα διαβίωσης και την πρόσβαση σε πόρους. Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων περιλαμβάνουν έρευνες, συνεντεύξεις, ομάδες εστίασης και συμμετοχικές αγροτικές αξιολογήσεις. Η ΕΚΕ θα πρέπει επίσης να αξιολογήσει την ικανότητα των τοπικών ιδρυμάτων και κοινοτήτων να αντιμετωπίσουν και να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή. Για παράδειγμα, στο χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο «Adaptation to Climate Change in the Agriculture Sector», πραγματοποιήθηκαν εκτενείς ΕΚΕ σε αρκετούς αγροτικούς δήμους για την κατανόηση των ειδικών κοινωνικών ευπαθειών και των αναγκών προσαρμογής των τοπικών αγροτικών κοινοτήτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018).

2. Δέσμευση και συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι δήμοι θα πρέπει στη συνέχεια να συνεχίσουν να εντοπίζουν και να συνεργάζονται με τους ενδιαφερόμενους φορείς για να διασφαλίσουν ότι οι συνεισφορές και οι προοπτικές τους περιλαμβάνονται στη φάση του σχεδιασμού.

Προσδιορισμός και εμπλοκή των ενδιαφερομένων: Προσδιορισμός των σχετικών ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών, των τοπικών κοινοτήτων, των

υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των εμπειρογνομένων στη γεωργία, των ΜΚΟ και άλλων σχετικών παραγόντων. Εμπλοκή αυτών των ενδιαφερομένων μέσω κοινοτικών φόρουμ, εργαστηρίων ενδιαφερομένων και συμβουλευτικών επιτροπών για να διασφαλιστεί ότι οι συνεισφορές και οι προοπτικές τους ενσωματώνονται στη διαδικασία σχεδιασμού. Η αποτελεσματική δέσμευση των ενδιαφερομένων ενισχύει την ιδιοκτησία, αυξάνει την εμπιστοσύνη και διασφαλίζει ότι τα μέτρα προσαρμογής εξαρτώνται από το πλαίσιο και ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες. Για παράδειγμα, η πλατφόρμα «Climate-ADAPT» δίνει έμφαση στη δέσμευση των ενδιαφερομένων μέσω συμμετοχικών εργαστηρίων και συνεργασίας με τις τοπικές αρχές και τις κοινότητες για να διασφαλιστεί ο χωρίς αποκλεισμούς σχεδιασμός προσαρμογής (ΕΟΠ, 2017).

Δημιουργία συνεργασιών: Αναπτύξτε συνεργασίες με τοπικούς οργανισμούς, ερευνητικά ιδρύματα και κυβερνητικούς φορείς για να αξιοποιήσετε την τεχνογνωσία, τους πόρους και τα δίκτυά τους. Οι συλλογικές προσπάθειες μπορούν να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα των μέτρων προσαρμογής και να εξασφαλίσουν μια συντονισμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των κλιματικών επιπτώσεων.

3. Ανάπτυξη Μέτρων Προσαρμογής. Τρίτον, οι δήμοι θα πρέπει να υιοθετήσουν ορισμένες στρατηγικές συν δημιουργίας όπου μπορούν να εργαστούν σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους φορείς για την ανάπτυξη μέτρων προσαρμογής που αντιμετωπίζουν εντοπισμένες κοινωνικές ευπάθειες και ανάγκες.

Συν-Δημιουργία Στρατηγικών Προσαρμογής: Συνεργαστείτε με τα ενδιαφερόμενα μέρη για την ανάπτυξη μέτρων προσαρμογής που αντιμετωπίζουν εντοπισμένες κοινωνικές ευπάθειες και ανάγκες. Αυτή θα πρέπει να είναι μια επαναληπτική διαδικασία που περιλαμβάνει πολλούς γύρους διαβουλεύσεων και ανατροφοδότησης. Τα μέτρα προσαρμογής θα πρέπει να βασίζονται σε στοιχεία και να έχουν σχεδιαστεί για να χτίζουν την ανθεκτικότητα της κοινότητας. Εξετάστε μια σειρά από στρατηγικές, συμπεριλαμβανομένων των βελτιώσεων υποδομών, των αλλαγών στις γεωργικές πρακτικές, της διαχείρισης των υδάτων και της μείωσης του κινδύνου καταστροφών. Στο έργο «LIFE-MICACC» στην Ουγγαρία, αναπτύχθηκαν ειδικά μέτρα προσαρμογής για αγροτικούς δήμους, συμπεριλαμβανομένης της αντιπλημμυρικής προστασίας, της διαχείρισης των υδάτων και των βιώσιμων γεωργικών πρακτικών, με ισχυρή συμμετοχή του κοινού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Πιλοτικά έργα δοκιμών και επίδειξης: Υλοποίηση πιλοτικών έργων για τον έλεγχο της σκοπιμότητας και της αποτελεσματικότητας των προτεινόμενων μέτρων προσαρμογής. Τα πιλοτικά έργα παρέχουν την ευκαιρία να τελειοποιηθούν οι στρατηγικές που βασίζονται στην

πρακτική εμπειρία και την ανατροφοδότηση των ενδιαφερομένων. Τα επιτυχημένα πιλοτικά έργα μπορούν να κλιμακωθούν και να αναπαραχθούν σε άλλους τομείς.

4. Ένταξη σε Δημοτικά Σχέδια. Οι δήμοι μπορούν στη συνέχεια να αρχίσουν να ενσωματώνουν αυτά τα μέτρα προσαρμογής στις υπάρχουσες δημοτικές στρατηγικές και σχέδια, όπως τα σχέδια δράσης για το κλίμα.

Ενσωμάτωση Μέτρων Προσαρμογής στα Πλαίσια Πολιτικής: Βεβαιωθείτε ότι τα μέτρα προσαρμογής ενσωματώνονται στις υπάρχουσες δημοτικές στρατηγικές και σχέδια, όπως σχέδια δράσης για το κλίμα, κανονισμούς για τις ζώνες και σχέδια χρήσης γης. Αυτό διασφαλίζει τη συνοχή και υποστηρίζει τη συμπερίληψη της προσαρμογής του κλίματος σε ευρύτερους αναπτυξιακούς στόχους. Βοηθά επίσης στην εξασφάλιση πολιτικής και οικονομικής υποστήριξης για την εφαρμογή. Για παράδειγμα, το Σχέδιο Προσαρμογής στο Κλίμα της Κοπεγχάγης παρέχει μια ολιστική προσέγγιση για την κλιματική ανθεκτικότητα ενσωματώνοντας συγκεκριμένα μέτρα προσαρμογής στις ευρύτερες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης της πόλης (City of Copenhagen, 2011).

Εξασφάλιση χρηματοδότησης και πόρων: Προσδιορισμός και εξασφάλιση της χρηματοδότησης και των πόρων που απαιτούνται για την εφαρμογή μέτρων προσαρμογής. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει αίτηση για επιχορηγήσεις, αξιοποίηση συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και κινητοποίηση κοινοτικών πόρων. Η εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης είναι ουσιαστικής σημασίας για τη βιωσιμότητα των προσπαθειών προσαρμογής.

5. Παρακολούθηση και Αξιολόγηση. Οι δήμοι μπορούν στη συνέχεια να θεσπίσουν πλαίσια παρακολούθησης και αξιολόγησης για την παρακολούθηση της προόδου και της αποτελεσματικότητάς τους στην προσαρμογή.

Καθιέρωση πλαισίων παρακολούθησης και αξιολόγησης (Π&Α): Ανάπτυξη ισχυρών πλαισίων παρακολούθησης και αξιολόγησης για την παρακολούθηση της προόδου και της αποτελεσματικότητας των μέτρων προσαρμογής. Τα πλαίσια Π&Α πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς δείκτες, βασικές γραμμές και στόχους που να καλύπτουν τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές πτυχές. Η τακτική παρακολούθηση βοηθά στον εντοπισμό προκλήσεων και ευκαιριών για βελτίωση. Το πρόγραμμα Adaptation Scotland έχει αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο Π&Α με δείκτες για την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας των κοινοτήτων, των οικοσυστημάτων και των υποδομών στις κλιματικές επιπτώσεις (Adaptation Scotland, 2019).

Τακτική συλλογή και ανάλυση δεδομένων: Διεξάγετε τακτική συλλογή δεδομένων μέσω ερευνών, επιτόπιων επισκέψεων και διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Αναλύστε δεδομένα για να αξιολογήσετε τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις των μέτρων συμμόρφωσης και προσαρμόστε τις στρατηγικές όπως απαιτείται για την αντιμετώπιση τυχόν κενών ή ζητημάτων.

6. Ανατροφοδότηση και Συνεχής Βελτίωση. Οι δήμοι μπορούν επίσης να δημιουργήσουν μηχανισμούς ανατροφοδότησης για να συγκεντρώσουν στοιχεία από τους ενδιαφερόμενους σχετικά με τη διαδικασία.

Καθιέρωση μηχανισμών ανάδρασης: Δημιουργήστε βρόχους ανατροφοδότησης για να συλλέγετε συνεχώς πληροφορίες από τους ενδιαφερόμενους σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μέτρων συμμόρφωσης. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω κοινοτικών συναντήσεων, ερευνών και ψηφιακών πλατφορμών. Η ανατροφοδότηση των ενδιαφερομένων είναι ουσιαστικής σημασίας για τη βελτίωση και την ανάπτυξη στρατηγικών προσαρμογής. Όπως και στην περίπτωση της Ολλανδίας, το έργο «Room for the River» ενσωματώνει συνεχή ανατροφοδότηση από τις τοπικές κοινότητες στη διαδικασία υλοποίησης, διασφαλίζοντας ότι τα μέτρα παραμένουν σχετικά και αποτελεσματικά (Ruimte voor de Rivier, 2015).

Προσαρμοστική διαχείριση: Υιοθέτηση μιας προσαρμοστικής προσέγγισης διαχείρισης που περιλαμβάνει την τακτική επανεξέταση και ενημέρωση των μέτρων προσαρμογής με βάση νέες πληροφορίες και μεταβαλλόμενες συνθήκες. Αυτή η προσέγγιση διασφαλίζει ότι οι στρατηγικές προσαρμογής παραμένουν αποτελεσματικές με την πάροδο του χρόνου παρέχοντας ευελιξία και ανταπόκριση.

Ανάπτυξη ικανοτήτων και κατάρτιση: Παροχή προγραμμάτων συνεχούς κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων για τις τοπικές κυβερνήσεις και τις κοινότητες σχετικά με την προσαρμογή στο κλίμα, την κοινωνική ένταξη και τον συμμετοχικό σχεδιασμό. Η ανάπτυξη τοπικών ικανοτήτων διασφαλίζει ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για να συμβάλουν αποτελεσματικά στις προσπάθειες προσαρμογής. Το πρόγραμμα «Resilient Cities» που υποστηρίζεται από το ICLEI προσφέρει εργαστήρια κατάρτισης και πρωτοβουλίες ανάπτυξης ικανοτήτων για δημοτικές αρχές και ηγέτες των κοινοτήτων σχετικά με την ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στον προγραμματισμό προσαρμογής στο κλίμα (ICLEI, 2018).

Επίλογος

Η ανάπτυξη της Κατευθυντήριας Γραμμής για την Ενσωμάτωση των Κοινωνικών Διαστάσεων στον Αγροτικό Σχεδιασμό Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και στη Λήψη Αποφάσεων σε Δημοτικό επίπεδο σηματοδοτεί μια σημαντική πρόοδο στην αντιμετώπιση της περίπλοκης αλληλεπίδρασης μεταξύ της κλιματικής αλλαγής και της κοινωνικής δυναμικής στις αγροτικές κοινότητες. Αυτή η κατευθυντήρια γραμμή υπογραμμίζει την ανάγκη να ενσωματωθούν κοινωνικοί προβληματισμοί στις στρατηγικές προσαρμογής στο κλίμα για την προώθηση ανθεκτικών, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμων γεωργικών πρακτικών.

Η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων στην προσαρμογή στο κλίμα δεν είναι μόνο συμπληρωματικό μέτρο αλλά και κρίσιμο στοιχείο της αποτελεσματικής κλιματικής ανθεκτικότητας. Οι αγροτικές κοινότητες είναι εγγενώς ευάλωτες στις κλιματικές επιπτώσεις λόγω της εξάρτησής τους από τους φυσικούς πόρους και της περιορισμένης ικανότητας προσαρμογής (IPCC, 2014). Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε και να αντιμετωπίσουμε τις κοινωνικές πτυχές της κλιματικής αλλαγής, όπως η ισότητα, η πρόσβαση σε πόρους και η προσαρμογή της κοινότητας. Αυτός ο οδηγός παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τους δήμους ώστε να ενσωματώσουν αυτές τις πτυχές στις διαδικασίες σχεδιασμού τους, διασφαλίζοντας ότι τα μέτρα προσαρμογής είναι κοινωνικά χωρίς αποκλεισμούς και δίκαια.

Τονίζει επίσης τη σημασία της εμπλοκής των ενδιαφερομένων και παρέχει μια δομημένη προσέγγιση για τον συμμετοχικό σχεδιασμό και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Η αποτελεσματική προσαρμογή του κλίματος απαιτεί την ενεργό συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών, των τοπικών κοινοτήτων, των υπευθύνων χάραξης πολιτικής και των εμπειρογνομόνων στη γεωργία. Ενθαρρύνοντας έναν διάλογο χωρίς αποκλεισμούς και αντλώντας από διαφορετικές προοπτικές, οι δήμοι μπορούν να αναπτύξουν πιο ισχυρές, συναφείς με το πλαίσιο και ευρέως αποδεκτές στρατηγικές προσαρμογής. Αυτή η συμμετοχική προσέγγιση όχι μόνο αυξάνει τη νομιμότητα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, αλλά δίνει επίσης τη δυνατότητα στις τοπικές κοινότητες να οικειοποιηθούν τις πρωτοβουλίες προσαρμογής του κλίματος (Reed, 2008).

Επιπλέον, η κατευθυντήρια γραμμή παρέχει προηγμένα εργαλεία και μεθόδους για την αύξηση της συνεκτικότητας και της διαφάνειας των διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Τεχνικές όπως η Ανάλυση Αποφάσεων Πολλαπλών Κριτηρίων (MCDA), τα Συμμετοχικά Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (PGIS) και ο σχεδιασμός σεναρίων παρέχουν στους δήμους εργαλεία για τη συστηματική αξιολόγηση των επιλογών προσαρμογής, την ενσωμάτωση της τοπικής γνώσης και την προετοιμασία για σειρά από μελλοντικά σεναρία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020; Brown & Kyttä, 2014; Lempert et al., 2006). Αυτά τα εργαλεία

μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι στρατηγικές προσαρμογής βασίζονται σε στοιχεία, δεν περιλαμβάνουν αποκλεισμούς και προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Ο Οδηγός απεικονίζει την πρακτική εφαρμογή της κοινωνικής διάστασης στην προσαρμογή στο κλίμα, αντλώντας διδάγματα από επιτυχημένες μελέτες περιπτώσεων και βέλτιστες πρακτικές στην Ευρώπη, όπως το πρόγραμμα Delta της Ολλανδίας, ο νόμος για την κλιματική αλλαγή του Ηνωμένου Βασιλείου και η Ομοσπονδιακή Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή της Γερμανίας. Αυτά τα παραδείγματα υπογραμμίζουν τη σημασία της συνολικής δέσμευσης των ενδιαφερομένων, των ισχυρών πλαισίων πολιτικής και της συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης για την επίτευξη αποτελεσματικών αποτελεσμάτων προσαρμογής (Commissioner of the Delta Programme, 2020; Committee on Climate Change, 2019; Ομοσπονδιακό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety, 2020). Επιπλέον, μελέτες περιπτώσεων σε αγροτικούς δήμους σε όλη την Ευρώπη και τα κράτη μέλη της ΕΕ, όπως η ανθεκτική στις πλημμύρες υποδομή της Δανίας στο Vejle και οι πρωτοβουλίες αγροδοασπονίας στη La Garrotxa της Ισπανίας, παρουσιάζουν τοπικές προσεγγίσεις για την προσαρμογή του κλίματος με γνώμονα την κοινότητα. Αυτά τα παραδείγματα υπογραμμίζουν την αξία των προσαρμοσμένων λύσεων που σχετίζονται με το πλαίσιο που αντιμετωπίζουν τις μοναδικές ευπάθειες και τις εξαρτήσεις από τους πόρους των αγροτικών περιοχών, ενώ συμμετέχουν ενεργά οι τοπικοί ενδιαφερόμενοι.

Οι Κατευθυντήριες γραμμές περιγράφουν σαφή βήματα για την εφαρμογή της ένταξης της κοινωνικής διάστασης στα μέτρα προσαρμογής στο κλίμα, από τη διεξαγωγή βασικών κοινωνικών αξιολογήσεων έως τη δημιουργία πλατφορμών πολλών ενδιαφερομένων και τον σχεδιασμό μέτρων προσαρμογής που να ανταποκρίνονται κοινωνικά. Τονίζει επίσης τη σημασία των μηχανισμών συνεχούς παρακολούθησης, αξιολόγησης και ανατροφοδότησης για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της προσαρμοστικότητας αυτών των μέτρων με την πάροδο του χρόνου (UNDP, 2010). Αυτή η επαναληπτική διαδικασία αξιολόγησης, εφαρμογής και βελτίωσης είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διατήρηση της συνάφειας και του αντίκτυπου των στρατηγικών προσαρμογής.

Ως αποτέλεσμα, ακολουθώντας αυτήν την κατευθυντήρια γραμμή, οι δήμοι μπορούν να αναμένουν να επιτύχουν πολλά σημαντικά αποτελέσματα, όπως μείωση των φραγμών για τους αγρότες, αυξημένη συμμετοχή των ενδιαφερομένων και ενισχυμένες δομές διακυβέρνησης. Αυτά τα αποτελέσματα θα συμβάλουν σε πιο διαφανείς διαδικασίες λήψης αποφάσεων και αυξημένη ικανότητα των αγροτικών δήμων να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία. Μακροπρόθεσμα, αυτός ο οδηγός στοχεύει στην προώθηση ανθεκτικών και προσαρμοστικών αγροτικών

"INTEGRATING SOCIAL DIMENSIONS INTO AGRICULTURAL CLIMATE CHANGE ADAPTATIONS"
2022-1-MK01-KA220-ADU-000086031

κοινοτήτων που είναι εξοπλισμένες να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής.

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА
ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ
ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

EURASIA INSTITUTE

omnia
RESEARCH | TECHNOLOGY | DEVELOPMENT

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αναφορές

Adaptation Scotland. (2019). Monitoring and Evaluation Framework. [Retrieved from https://www.adaptationscotland.org.uk](https://www.adaptationscotland.org.uk)

Adger, W. N., Arnell, N. W., & Tompkins, E. L. (2005). Successful adaptation to climate change across scales. *Global Environmental Change*, 15(2), 77-86. doi:10.1016/j.gloenvcha.2004.12.005

Ajuntament de Barcelona. (2018). Urban Master Plan for Climate Change Adaptation. Retrieved from <https://www.barcelona.cat>

Ajuntament de La Garrotxa. (2019). Climate Adaptation and Rural Sustainability. Ajuntament de La Garrotxa.

Arnstein, S. R. (1969). Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.

Banská Bystrica Municipality. (2020). Rural Climate Action Plan. Banská Bystrica Municipality.

Berrang-Ford, L., Ford, J. D., & Paterson, J. (2011). Are we adapting to climate change? *Global Environmental Change*, 21(1), 25-33.

Biesbroek, R., Dupuis, J., & Wellstead, A. (2017). Explaining through causal mechanisms: Resilience and governance in adaptation processes. *Regional Environmental Change*, 17(2), 351-362.

Bours, D., McGinn, C., & Pringle, P. (2014). Guidance note for monitoring and assessing adaptation to climate change. *SEA Change CoP and UKCIP*.

Brown, G., & Kytta, M. (2014). Key issues and research priorities for public participation GIS (PPGIS): A synthesis based on empirical research. *Applied Geography*, 46, 122-136. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2013.11.004>

Bryson, J. M. (2018). Strategic planning for public and non-profit organisations: A guide to strengthening and sustaining organisational success (5th ed.). John Wiley & Sons.

Bryson, J. M., & Crosby, B. C. (2019). Designing and conducting stakeholder analyses. In L. M. Salazar (Ed.), *Public administration: Reflections and perspectives* (pp. 129-148). Nova Science Publishers.

Cabannes, Y. (2004). Participatory budgeting: An important contribution to participatory democracy. *Environment and Urbanisation*, 16(1), 27-46.

Chambers, R. (1994). The origins and practice of participatory rural appraisal. *World Development*, 22(7), 953-969.

Climate Just. (n.d.). Retrieved from <https://www.climatejust.org.uk/>.

Committee on Climate Change. (2019). *UK adaptation progress report 2019*. Retrieved from <https://www.theccc.org.uk/publication/progress-in-preparing-for-climate-change-2019-progress-report-to-parliament/>

De Santis, P., Esposito, M., & Di Turi, L. (2020). *Climate adaptation for agricultural resilience in the Mediterranean: The case of Puglia, Italy*. *Journal of Rural Studies*, 74, 95-105. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.07.006>

Delta Programme Commissioner. (2020). *Delta Programme 2020: Working together on Delta*. Retrieved from <https://english.deltacommissaris.nl/delta-programme-2020>.

Dietz, T., Ostrom, E., & Stern, P. C. (2020). The struggle to manage the commons. *Science*, 330(6001), 923-928.

Eakin, H., & Lemos, M. C. (2006). Adaptation and the state: Latin America and the challenge of capacity building under globalisation. *Global Environmental Change*, 16(1), 7-18.

East of England Regional Assembly. (2009). *East of England Adaptation Planning Toolkit*. Retrieved from <https://www.eera.gov.uk>.

Environment Agency (2012). *Thames Estuary 2100: Managing flood risk across London and the Thames Estuary*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/thames-estuary-2100-te2100>.

Esteves, A. M., Franks, D., & Vanclay, F. (2012). Social impact assessment: The state of the art. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 30(1), 34-42.

European Commission. (2018). *Adaptation to Climate Change in the Agriculture Sector*. Retrieved from https://ec.europa.eu/agriculture/climate-change_en

European Commission. (2020). *Climate change adaptation strategies*. Retrieved from https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/strategies_en.

European Commission. (2020). *Evaluation of EU support for environment and climate change in third countries (2007-2013)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2779/198494>

European Commission. (2020). *Multi-criteria decision analysis (MCDA) in environmental decision making*. Retrieved from https://ec.europa.eu/environment/integration/research/newsalert/pdf/MCDA_in_environmental_decision_making_93NA_en.pdf.

European Commission. (2021). *Climate change adaptation in agriculture: Best practices and case studies*. Retrieved from https://ec.europa.eu/clima/sites/default/files/docs/pages/communication_combating_climate_change_en.pdf

European Union. (2020). *Climate change impacts and adaptation in agriculture*. Retrieved from https://ec.europa.eu/environment/climat/adaptation/what_en.htm

FAO (2020). *Climate change adaptation in agriculture: Best practices and case studies*. Retrieved from <https://www.fao.org/climate-change/en/>

"INTEGRATING SOCIAL DIMENSIONS INTO AGRICULTURAL CLIMATE CHANGE ADAPTATIONS"
2022-1-MK01-KA220-ADU-000086031

FAO. (2020). Capacity building for agricultural innovation systems. Food and Agriculture Organisation of the United Nations. Retrieved from <http://www.fao.org/capacitydevelopment>.

FAO. (2020). Climate change and food security: Risks and responses. Retrieved from <http://www.fao.org/climate-change/en/>.

Fazekas, Z., & Mózsi, A. (2019). *Climate adaptation and resilience strategies in the Hungarian Pannonian region*. *Environmental Science & Policy*, 98, 45-55. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2019.05.001>

Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety. (2020). National Adaptation Strategy. Retrieved from <https://www.bmu.de/en/topics/climate-energy/climate/national-adaptation-strategy/>.

Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety. (2020). *Climate action plan 2050: Germany's long-term strategy for greenhouse gas neutrality*. Retrieved from <https://www.bmu.de/en/topics/climate-energy/climate/national-climate-policy/germanys-climate-action-programme-2050/>.

Gaillard, J. C., & Maceda, E. A. (2009). Participatory 3-D mapping for disaster risk reduction. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 18(2), 164-175. <https://doi.org/10.1108/09653560910954883>

Gaillard, J. C., & Maceda, E. A. (2009). Participatory 3D mapping for disaster risk reduction. *Community Development Journal*, 44(2), 168-180. doi:10.1093/cdj/bsn020

Gaillard, J. C., & Maceda, E. A. (2009). Participatory Three-Dimensional Mapping for Disaster Risk Reduction. *Community, Environment and Disaster Risk Management*, 1, 85-104.

Government of the Netherlands. (2021). Spatial Adaptation Delta Plan. Retrieved from <https://english.deltaprogramma.nl/>.

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2014). *Climate change 2014: Impacts, adaptation and vulnerability. Part A: Global and sectoral dimensions. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press.

IPCC (2014). *Climate change 2014: Impacts, adaptation and vulnerability. Part A: Global and sectoral dimensions. Contribution of Working Group II to the Fifth Intergovernmental Assessment Report on Climate Change*.

IPCC. (2021). *Climate Change 2021: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press.

Koprivnica-Križevci County. (2019). *Adaptation and Resilience in Rural Agriculture*. Koprivnica-Križevci County.

"INTEGRATING SOCIAL DIMENSIONS INTO AGRICULTURAL CLIMATE CHANGE ADAPTATIONS"
2022-1-MK01-KA220-ADU-000086031

Lempert, R. J., Groves, D. G., Popper, S. W., & Bankes, S. C. (2006). A generic, analytical method for generating robust strategies and narrative scenarios. *Management Science*, 52(4), 514-528. <https://doi.org/10.1287/mnsc.1050.0472>

Ministry of the Environment of the Czech Republic. (2020). *National Action Plan for Climate Adaptation*. Retrieved from <https://www.mzp.cz/>

Municipality of Agrinio. (2021). *Climate Adaptation for Sustainable Agriculture*. Municipality of Agrinio.

Municipality of Copenhagen. (2011). *Copenhagen Climate Adaptation Plan*. Retrieved from https://kk.sites.itera.dk/apps/kk_pub2/pdf/983_jkQTVjKMyF.pdf.

Municipality of Copenhagen. (2012). *Copenhagen Climate Adaptation Plan*. Retrieved from https://kk.sites.itera.dk/apps/kk_pub2/pdf/983_jkQTVjKMyF.pdf.

Municipality of Rotterdam. (2013). *Rotterdam Climate Change Adaptation Strategy*. Retrieved from <https://www.rotterdam.nl>.

Oliver, J. L., Díaz-Puente, J. M., & Fernández-Güell, J. M. (2018). The impact of information and communication technologies on knowledge management in agriculture. *Information Processing & Management*, 54(5), 896-907.

Pahl-Wostl, C., Craps, M., Dewulf, A., Mostert, E., Tabara, D., & Taillieu, T. (2007). Social learning and water resources management. *Ecology and Society*, 12(2), 5. Retrieved from <https://www.ecologyandsociety.org/vol12/iss2/art5/>.

Reed, M. S. (2008). Stakeholder engagement for environmental management: A literature review. *Biological Conservation*, 141(10), 2417-2431. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2008.07.014>

Reed, M. S., Evely, A. C., Cundill, G., Fazey, I., Glass, J., Laing, A., ... & Stringer, L. C. (2009). What is social learning? *Ecology and Society*, 15(4), r1.

Ribeiro, L. M., Gonçalves, L. A., & Filipe, J. C. (2020). *Agricultural sustainability and climate change adaptation in Portugal: Insights from the Alentejo region*. *Land Use Policy*, 99, 105048. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105048>

Rotterdam Climate Initiative. (2013). *Rotterdam Climate Evidence: Rotterdam Climate Initiative*. Retrieved from <https://www.rotterdamclimateinitiative.nl/en>.

Ruimte voor de Rivier (2015). *Ruimte voor de Rivier: Climate Adaptation in Practice*. Rijkswaterstaat.

Swedish Environmental Protection Agency. (2021). *Local Climate Adaptation Programme*. Retrieved from <https://www.naturvardsverket.se/en/>.

Swedish Environmental Protection Agency. (2021). *Local climate adaptation strategies and community involvement in Södermanland*. Naturvårdsverket. Retrieved from <https://www.naturvardsverket.se/>

"INTEGRATING SOCIAL DIMENSIONS INTO AGRICULTURAL CLIMATE CHANGE ADAPTATIONS"
2022-1-MK01-KA220-ADU-000086031

Turnpenny, J., Lorenzoni, I., & Jones, M. (2009). Noisy and definitely not normal: Responding to wicked problems in the environment, energy and health. *Environmental Science & Policy*, 12(3), 347-358.

UNDP. (2010). *Handbook on planning, monitoring and evaluation for development results*. Retrieved from <https://www.undp.org/publications/handbook-planning-monitoring-and-evaluating-development-results>

UNDP. (2020). Localising the Sustainable Development Goals: The role of local institutions in combating climate change. Retrieved from <https://www.undp.org/publications/localizing-sustainable-development-goals>

UNEP. (2021). Climate Change Adaptation: Guidelines for Planning and Implementation. United Nations Environment Programme. Retrieved from <https://www.unep.org/resources/report/climate-change-adaptation-guidance-planning-and-implementation>.

UNEP. (2021). Participatory Approaches in Environmental Governance. Retrieved from <https://www.unep.org>.

United Nations Development Programme (UNDP). (2010). *Handbook on planning, monitoring and evaluation for development results*. Retrieved from <https://www.undp.org/publications/handbook-planning-monitoring-and-evaluating-development-results>

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (2020). *Synthesis report on the total impact of intended nationally determined contributions*. Retrieved from <https://unfccc.int/documents/226754>.

United Nations. (2021). Climate change and agriculture. Retrieved from <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/climate-change/>.

United Nations. (2021). Sustainable Development Goals Report. Retrieved from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/>

Vejle Kommune. (2020). Climate Adaptation in Vejle. Retrieved from [Vejle Kommune website](#).

Wamsler, C., & Pauleit, S. (2016). Mainstreaming climate policy and advancing ecosystem-based adaptation: Two pioneer countries, different paths, one goal. *Environmental Science & Policy*, 55, 221-230. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2015.09.007>

World Bank (2020). Improving participation and decision-making processes for climate resilient agriculture. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/climatechange>

World Bank. (2020). *Adaptation to climate change in coastal regions*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/environment/publication/adaptation-to-climate-change-in-coastal-areas>.

Για τις εικόνες

Barcelona Pel Clima. (n.d.). Barcelona for the climate. Barcelona Pel Clima. Retrieved on 23 July, 2024 from <https://www.barcelona.cat/barcelona-pel-clima/en>.

City of Copenhagen. (n.d.). Copenhagen climate adaptation plan. Retrieved on 23 July, 2024 from https://en.klimatilpasning.dk/media/568851/copenhagen_adaption_plan.pdf.

Climate Just. (n.d.). Climate Just. Climate Just. Retrieved from <https://www.climatejust.org.uk/> on 23 July, 2024.

De Urbanisten. (n.d.). Rotterdam adaptation strategy. Retrieved on 23 July, 2024 from <https://www.urbanisten.nl/work/rotterdam-adaptation-strategy>.

Delta Programme. (n.d.). Delta Plan on spatial adaptation. Retrieved on 23 July, 2024 from <https://english.deltaprogramma.nl/three-topics/spatial-adaptation/delta-plan>.

Esri. (n.d.). Participatory GIS: Engaging communities in mapping and decision-making. Retrieved on 23 July, 2024 from <https://www.esri.com/about/newsroom/arcnews/participatory-gis/>.

Freepik. (2024). Freepik. Freepik. Retrieved on 23 July, 2024 from <https://www.freepik.com/>.

Nulivo (n.d.). Scenario planning PowerPoint template models. Retrieved on 23 July, 2024 from <https://www.nulivo.com/items/1624/scenario-planning-powerpoint-template-models>.

Visible Network Labs. (2024, 14 February). Social network analysis tools for mapping relationships. Retrieved on 23 July, 2024 from <https://visiblenetworklabs.com/2024/02/14/social-network-analysis-tools-for-mapping-relationships/>.

WallStreetMojo. (2024). Multi-criteria decision analysis. Retrieved from <https://www.wallstreetmojo.com/multi-criteria-decision-analysis/> on 23 July, 2024.

Wikipedia contributors. (n.d.). Environmental Protection Agency (Sweden). Wikipedia, the Free Encyclopaedia. Retrieved July 23, 2024 from https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_Protection_Agency_%28Sweden%29#/media/File:%C3%A5rdsverket_vapen.svg.